

EL PLA DE L'ESTANY

Revista del
Consell Comarcal

68

JUNY 2011

CONSELL COMARCAL
El Fons d'imatges es traspassa a l'Axiu Comarcal

Es publica *Temps de guerra i revolució al Pla de l'Estany (1936-1939)*

REPORTATGES
Més dades sobre la conca lacustre de l'estany de Banyoles

Origen i formació dels tsunamis. Microtsunamis a l'estany de Banyoles

1935, l'accident mortal del pou de Casa Nostra

GENT DEL PLA DE L'ESTANY
Joaquim Reig Aulet

RESTAURANTS
D'ABANS I D'ARA
Les Estunes (Porqueres)

Els consells socials municipals de la comarca del Pla de l'Estany

Durant els mesos d'abril i maig es varen celebrar els consells socials municipals de la comarca del Pla de l'Estany. Concretament es varen realitzar els consells dels municipis de Camós, Cornellà del Terri, Palol de Revardit, Porqueres, Fontcoberta, Sant Miquel de Campmajor, Espenyllà, Vilademuls, Crespià i Serinyà (actualment l'únic municipi que encara no ha iniciat el procés de creació del consell social municipal és Banyoles).

Els consells socials municipals es van crear el 2006 per iniciativa del Consorci de Benestar Social del Pla de l'Estany-Banyoles, amb el convenciment que en el disseny, execució i avaluació de les po-

lítiques socials cal comptar amb tots els agents implicats del territori. Els objectius dels consells són fomentar la participació ciutadana, donar a conèixer tots els recursos i programes existents i promoure noves iniciatives per millorar la qualitat de vida de la ciutadania als diferents municipis de la comarca.

Els consells socials municipals són un model de participació cívica amb la finalitat d'implicar a la ciutadania en el sistema de serveis socials, tant pel que fa a la definició de necessitats com pel que fa a la presa de decisions i en la gestió dels serveis. Funcionen com un òrgan consultiu i de participació de la ciutada-

nia amb l'Administració per debatre, de manera conjunta, els aspectes relacionats amb els serveis socials del municipi.

Aquests consells tenen una composició mixta i representativa dels diferents agents del territori. Estan formats per representants polítics, mestres i professorat dels centres d'ensenyament, representants de les AMPA, representants del teixit associatiu, personal sanitari, Mossos d'Esquadra, tècnics/ques del Consorci de Benestar Social, jutges de pau, etc.

Es regulen mitjançant el Decret 202/2009, de 22 de desembre, dels òrgans de participació i de coordinació del Sistema Català de Serveis Socials i la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials, que dedica el seu títol IV a la participació cívica en els serveis socials i parteix dels principis que les decisions relatives als serveis socials s'han de prendre amb la participació dels ciutadans sempre que sigui possible. La planificació, el seguiment de la gestió i l'avaluació del sistema de serveis socials han d'incorporar els sectors socials afectats o implicats.

L'experiència del Pla de l'Estany esdevé pionera a Catalunya, ja que és l'única comarca amb consells municipals a gairebé la totalitat dels municipis.

- 2 BENESTAR SOCIAL
Els consells socials municipals
- 3 EDITORIAL
- 4 CULTURA
El Fons d'imatges es traspasa a l'Arxiu Comarcal
Es publica *Temps de guerra i revolució al Pla de l'Estany (1936-1939)*
- 6 REPORTATGE
Més dades sobre la conca lacustre de l'estany de Banyoles
- 8 NOTÍCIES, BANYOLES
- 9 ARXIU COMARCAL
Els documents de les parròquies
- 10 ARTISTES AMB EMPREMTA A LA COMARCA
Els Limona i la seva estada a la comarca
- 14 CONSELL ESPORTIU
Eduquem amb l'exemple?
- 15 OFICINA DEL CONSUMIDOR
El Codi de consum de Catalunya
- 16 EMPRESES
DEL PLA DE L'ESTANY
HUPA SL (Cornellà del Terri)
- 18 REPORTATGE
Origen i formació dels tsunamis. Microtsunamis a l'estany de Banyoles
- 21 NOTÍCIES, PALOL DE REVARDIT
- 22 RESTAURANTS D'ABANS I D'ARA
Les Estunes (Porqueres)
- 26 FAUNA AUTÒCTONA
DEL PLA DE L'ESTANY
La fotja, tot pasturant pel fons de l'Estany
- 28 GENT DEL PLA DE L'ESTANY
Joaquim Reig Aulet
- 31 JOVENTUT
El registre d'instal·lacions juvenils al Pla de l'Estany
- 32 EL PLA DE L'ESTANY PER DINS 1935, l'accident mortal del pou de Casa Nostra

Foto portada i contraportada:
Nucli de Parets d'Empordà,
amb l'església de Santa Llogaia
(Vilademuls)
Autor: Josep Curto

Edita i distribueix:
Consell Comarcal del Pla de l'Estany,
c/ Catalunya, 48 Can Puig de la Bellacasa, 17820 Banyoles, tel. 972 57 35 50, fax: 972 57 50 12
cultura@plaestany.cat
Coordinació: Àrea de Cultura
Correcció lingüística: Anna Galí i Xavier López
Disseny: Miquel Amela
Impressió: Lith gràfiques, s.l.
Tiratge: 1.400 exemplars
Dipòsit legal: GI-975-92
El Pla de l'Estany no fa seu, necessàriament, el parer dels articles firmats.

Col·labora:

EDITORIAL

Benvolguts/ des,

Estem esgotant els últims dies de l'actual legislatura política, que ja és la sisena del nostre Consell Comarcal. Com ja sabeu, la composició dels consells comarcals va estretament lligada amb els resultats de les eleccions municipals. D'aquí a pocs dies, doncs, i d'acord amb els resultats obtinguts el passat dia 22 de maig en l'àmbit comarcal, es configurarà la composició política per als propers quatre anys del Consell Comarcal.

Durant aquests darrers 4 anys s'han engegat i també culminat diversos projectes en l'àmbit comarcal, com poden ser la urbanització de l'entorn de la seu del Consell Comarcal, la construcció de la nova seu del CDIAP, l'ampliació del COIET, l'ampliació de l'abocador comarcal, la construcció d'una planta de lixiviats, el desplegament de la recollida del residu verd i l'orgànica, la construcció de la planta d'anaeròbica per al tractament de fangs de la depuradora, la construcció de carrils bici, la construcció i creació del centre d'iniciatives empresarials del Pla de l'Estany "El Niu" i la construcció de la nova seu del Consorci de Benestar Social. També s'han impulsat diverses iniciatives culturals, com ara la del Bus Cultural, s'ha continuat amb la dinàmica de publicacions editades des de l'ens, entre les quals hi ha la revista comarcal, s'ha creat el GPS Jove, etc. I com aquestes molts d'altres que s'han realitzat per millorar els serveis comarcals i municipals del Pla de l'Estany. Tot i que en els darrers temps s'ha qüestionat la figura dels consells comarcals, vull aprofitar per defensar la tasca que desenvolupen, i més encara en comarques petites, en què queda més que justificada la necessitat d'una institució que cooperi i doni suport als ajuntaments del seu àmbit territorial.

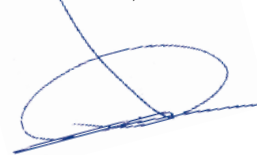
Per altra banda, pel que fa a aquest número de la revista, com veureu, ve acompanyat

nyat d'un suplement monogràfic. Aquest ja serà el quart que s'edita. En aquesta ocasió, el tema central del suplement gira entorn a la recollida selectiva dels residus. Amb el títol *Què se'n fa dels residus recollits selectivament?*

Un recorregut per les plantes de triatge, aquest monogràfic explica, de manera senzilla i amena, el circuit que segueixen els residus separats selectivament per tal de ser reciclats.

En general, les campanyes que s'han fet des de les administracions pel que fa a aquesta temàtica s'han centrat bàsicament a explicar la importància del reciclatge i la manera de separar correctament els residus que generem. Amb aquest monogràfic, doncs, no només es vol sensibilitzar els ciutadans amb la importància de practicar el reciclatge, sinó que es vol fer extensiu el procés – per la gran majoria desconegut – que segueixen els residus per reconvertir-se en matèria primera i ser reutilitzats, perquè entre tots hem de ser coresponsables del món on vivim; no ens podem desentendre d'un tema tan seriós com és la preservació del medi ambient.

Cordialment,

Jordi Xargay Congost
President

La revista El Pla de l'Estany va rebre el premi a la millor iniciativa de comunicació institucional dels I Premis de Comunicació Local Carles Rahola (2009)

CULTURA

Text: Àrea de Cultura / Fotografia: Joaquim Ejarque Montesano

El Fons d'Imatges del Pla de l'Estany es traspassa a l'Arxiu Comarcal

El passat mes de març es va fer efectiu el traspàs del Fons d'Imatges del Pla de l'Estany a l'Arxiu Comarcal, l'equipament cultural encarregat de custodiar el fons documental i fotogràfic de la comarca. L'Arxiu Comarcal, doncs, actualment disposa de les 21.749 imatges que formaven el Fons d'Imatges del Consell Comarcal, i se n'ocupa del funcionament i la gestió. L'arxiu d'imatges és consultable per Internet des del mòdul 'Arxius en línia' del portal de la Xarxa d'Arxius Comarcals, al qual s'hi pot accedir des de la web de l'Arxiu Comarcal (<http://cultura.gencat.cat/arxius/acpe>).

El Fons d'Imatges del Pla de l'Estany es va crear l'any 1993, ara fa 18 anys, des del Consell Comarcal amb l'objectiu de recollir, digitalitzar i inventariar part del material fotogràfic de la comarca, entès com a part important del nostre patrimoni cultural, i testimoni i reflex de la realitat social, cultural i històrica d'un moment o període determinats.

Sobretot cal destacar la importància que el Fons ha tingut durant tots aquests anys en l'àmbit comarcal, ja que ha estat l'únic arxiu d'imatges inventariat del Pla de l'Estany disponible per al públic en general. Al llarg dels anys s'han atès nombroses consultes de particulars, estudiants i entitats, per tal d'utilitzar les imatges en treballs divulgatius, històrics, etc., de la comarca. El fet que es digitalitzés tot el material fotogràfic i s'inventariessin totes les imatges amb una breu descripció de cadascuna en un programa informàtic, creat amb aquest objectiu pels infor-

màtics del Consell, ha permès facilitar les consultes rebudes i la cerca de fotografies fetes pels interessats. A més, no cal dir que la digitalització de tot el material ha afavorit la preservació del suport original de la imatge.

Al llarg d'aquests 18 anys que el Fons ha estat en funcionament, ha esdevingut un testimoni fotogràfic importantíssim per conèixer part de la història, la cultura, les tradicions i les festes del Pla de l'Estany, gràcies a les gairebé 22.000 imatges que en formen part. Tot aquest material ha estat possible aplegar-lo gràcies a les aportacions fetes per alguns particulars i també per fotògrafs professionals i d'altres obtingudes per encàrrecs fotogràfics. Tampoc no ens hem d'oblidar de totes aquelles fotografies recollides mitjançant el Diumenge Fotogràfic, un concurs organitzat des de l'ens comarcal per tal de recollir material fotogràfic dels pobles, el patrimoni i indrets naturals del Pla de l'Estany.

En el Fons d'Imatges hi han anat treballant diversos estudiants —sobretot d'història i d'història de l'art— de la UdG, el treball dels quals ha estat supervisat pel personal de l'àrea de Cultura i Ensenyament.

Entre els diferents fons transferits de fotògrafs professionals podem destacar part del material fotogràfic de Ramon Alsius Malagelada, també part del de Manuel Pigem i Ras i de Manuel Pigem Roset, el de Pere Rigau Abril, el de Rafael Vilarrubias i el de Joan Cruells i Buxadé. Tot aquest material fotogràfic forma un important testimoni fotogràfic de la història de la nostra comarca datada des de finals del segle XIX fins a mitjan segle XX.

Per altra banda, el fons també aplega material fotogràfic més recent, de fotògrafs com ara Josep Curto, Esteve Vilarrubias, Joan Comalat, Jaume Ribera i Xavier Pérez, entre d'altres.

Es publica el llibre *Temps de guerra i revolució al Pla de l'Estany (1936-1939)*

El passat dia 28 de juny, el president del Consell Comarcal, Jordi Xargay Congost, juntament amb l'alcalde de Banyoles, Miquel Noguer Planas, van fer la presentació als mitjans de comunicació del segon llibre publicat conjuntament des de les dues institucions, *Temps de guerra i revolució al Pla de l'Estany (1936-1939)*. A l'acte també van assistir els autors del llibre, els historiadors Jordi Galofré i Miquel Rustullet Noguer.

Aquest llibre, que forma el setè volum de la col·lecció impulsada pel Consell Comarcal, és el resultat d'un treball complet

i acurat, l'objectiu del qual és fer una aproximació al dia a dia de com es van viure els anys de la guerra civil al Pla de l'Estany.

Els autors, conscients que aquest tema encara és viu en la memòria de molts conciutadans i conciutadanes, han realitzat un treball rigorós i objectiu, que permet tenir una visió general des d'un punt de vista social, polític i històric d'aquest període. Alguns dels temes que es tracten són, per exemple, la constitució dels diversos comitès locals per controlar i organitzar les columnes antifeixistes, la

formació dels nous ajuntaments locals, la persecució que patiren la gent de dretes i els religiosos, i diversos aspectes del dia a dia dels habitants de la comarca.

Tot i que la temàtica de la Guerra Civil espanyola ha estat el centre d'estudi de moltes de les publicacions i treballs que s'han realitzat durant els últims anys, en l'àmbit del Pla de l'Estany encara no existia una publicació que estudiés en profunditat aquest període bèl·lic, malgrat els diversos llibres i estudis editats que l'havien tractat de manera o bé indirecta o bé no tan detallada.

Aquesta publicació, doncs, a part de recopilar tota aquesta informació ja coneguda o recollida en d'altres treballs, analitza en detall aquest període i, gràcies al treball de camp realitzat pels autors, aporta noves dades, inèdites i desconegudes fins al moment. És el cas, per exemple, de les llistes, per municipis, de les persones que van morir durant el conflicte per part dels dos bàndols; el nombre de persones que van ser cridades a files; la constitució dels nous ajuntaments de l'any 1936 amb els successius canvis, i el flux continuat de persones refugiades que van ser acollides a la comarca així com les conseqüències d'aquesta acollida.

REPORTATGE

Text / Fotografia: Joan Anton Abellan

Més dades sobre la zona lacustre de l'estany de Banyoles

Des que el mes de novembre del 2008, i com una separata del número 60 d'*El Pla de l'Estany*, la revista que publica el Consell Comarcal del Pla de l'Estany, veïes la llum la publicació "Zona lacustre de l'estany de Banyoles (estany, estanyols i llacunes)", han passat més de dos anys i en aquest temps han estat diversos els documents que han anat sortint i que han fet que algunes de les dades que en aquella època, tant en Miquel Campos com jo mateix, donàvem per suposades puguin ara donar-se per bones. Així mateix, hem de tenir present que la conca lacustre en la qual estem assentats està totalment activa, motiu pel qual, després d'èpoques de fortes pluges, el destí ens pot reservar alguna sorpresa, i, en aquest cas concret, en forma de nous estanyols.

En aquella publicació, en parlar del pla de Banyoles, fèiem esment d'un estanyol del qual només n'haviem trobat una referència, datada de l'any 1915, i del qual no sabíem res més: l'estanyol dels Burros. Doncs bé, no és que hagi pogut esbrinar gaire més, però, si més no, el que puc dir és que anys abans ja ostentava aquest nom. Concretament, el *Setmanari de Banyoles*, amb data 28 de maig del 1911, parla d'uns joves que, "el dijous dia 17 a l'estany davant l'estanyol dels Burros" s'havien dedicat a "picar los arbres amb l'eina de tallar les herbes". Ara, a més, ja sabem que no es trobava isolat, sinó que, al davant, tenia un altre estany o l'Estany.

Seguint dins la mateixa zona, però al terme de Camós, trobem una referència de l'any 1344 en què Arnau de Samasó, abat de Banyoles, diu, després d'haver-ne parlat amb diversos pagesos, que vol establir terres del mas Castelló de Banyoles que havien estat excessivament carregades de prestacions agràries de l'estanyol d'Estanyer (avui dia anomenat Estanyell).

Però on realment es pot aportar nova informació és a la zona de Sant Miquel de Campmajor. La primera notícia és l'aparició, o millor dit reaparició, d'un estanyol situat al camí que va a can Camós i que, si bé ja fa uns anys que es va formar per primer cop, en estar situat al mig d'un camí es va reemplenar de rocs i terres. S'ha de dir que, arran de les fortes pluges caigudes a mitjan mes d'octubre de l'any passat, en què a la vall de Campmajor es varen recollir un total de 170 litres d'aigua per metre quadrat, aquest estanyol ha tornat a reclamar el seu espai, amb la formació d'un forat de forma circular d'uns 3 o 4 metres de diàmetre i uns 5 o 6 metres de profunditat, al qual Josep Fort —el meu guia particular quan es tracta de visitar estanyols, i aquest cop no podia ser menys, ja que, de fet, és qui em dona el toc d'alarma, en forma de trucada al mòbil, quan les surgències de la vall s'activen— i jo mateix ens vàrem permetre la llibertat de batejar amb el nom de forat del camí del Camós. Però no només fou aquesta la sorpresa que ens portaven aquests darrers aiguats, sinó que, una mica mes amunt, 5 o 6 metres

per damunt de la riera de Sant Miquel, a les esclertes que hi ha a l'est dels camps de Can Camós, i segons ens va dir l'actual estadant, se sentia el soroll esfereïdor de l'aigua que passava pel fons d'aquestes esclertes —fins i tot, en va arribar a sortir l'aigua—, un fet que ens venia a demostrar que aquella aigua, que just a aquesta alçada de la riera "desapareix com si fos tragada per la terra", el que fa és escolar-se terra endins, passant per sota del camp del Camós i del nou estanyol.

Sobre l'aparició d'estanyols, l'abat de Banyoles Benet d'Olmera també aporta el seu gra de sorra en una crònica datada del 5 de març de 1817 en què el fet descrit té un to semblant a tots els enfonsaments d'aquesta vall: "*Havrà cosa de quatro o cinco días. á hora y media de esta villa [es refereix a Banyoles], tras un montecito se hundió de repente, sin preceder temblor, un buen pedazo de tierra con los árboles que havia en ella que no han parecido más, y se ha quedado un grande boquerón y hoio mui hondo, por la profundidad del qual se ve y oye pasar como un río de agua con mucha rapidez, el qual según la dirección que tiene no extrañaré que sea uno y quizá solo el que provee á este estanque*".

Uns altres documents que proporcionen noves dades són els plànols que han estat penjats a les parets del nou ajuntament de Sant Miquel de Campmajor, datats de l'any 1883. Gràcies a aquests mapes podem fer retrocedir la data de formació d'algun dels estanyols, ja que en molts casos només teníem constància de la seva existència gràcies al que ens deia l'any

Estanyol de les Tres Creus
(Sant Miquel de Campmajor).

1910 Horacio Bentabol, que constituïa, juntament amb les dades de Lluís Marià Vidal, dos anys abans, la font més antiga que teníem fins ara sobre la hidrologia d'aquesta vall.

En aquests plànols podem veure que, ja aquell any, existien dos dels tres estanyols Negres, l'estanyol Negre I i l'estanyol Negre III, i també l'estanyol de la Coromina, la bassa de Can Brugada i la bassa de Ca l'Estany, i una mica més a l'est l'estanyol de la Cassota. Així mateix, a l'altra banda de la riera de Sant Miquel trobem l'estanyol de la Balca, l'estanyol del Racó i, molt més separat de la llera del riu del que està avui dia, l'estanyol del Camós. A la zona dels camps de la Guàrdia, hi ha l'estanyol Petit de la Guàrdia, els bullidors de la Guàrdia i un, al bell mig del camps, que possiblement es correspon amb un altre que, segons havíem pogut comprovar mitjançant unes fotos aèries de mitjan segle passat, havia estat tapat i fa poc que va sobreixir, i que anomenàvem estanyol dels Camps del Pla de la Guàrdia.

Una mica més cap a l'est, per sota del prat d'en Teixidor, on avui dia hi ha l'anomenat bullidor de Santa Quitèria, podem veure un parell d'estanyols, que podrien ser els que Bentabol esmentava amb el nom d'estanyol Petit d'en Rovira i estanyol Gran d'en Rovira. Seguint per la carretera, camí del Collell, en el que anomena camp de l'Estany en situa un altre, l'estanyol de les Tres Creus, un estanyol del qual teníem com a referència més antiga la aportada per Joan Vidal l'any 1925, a la qual es va afegir, a banda de la que apareix al mapa, una referència al butlletí del mateix santuari del Collell, del gener de l'any 1945, signada pel rector de Ventatjol, que es pregunta sobre la

certesa de la tradició dels tres nois que, segons la llegenda, s'hi varen negar, i acaba dient que és estrany que ningú a la vall recordi aquest fet, i fins i tot fa referència a un tal mossèn Corcoy, arribat al Collell l'any 1882, tot just trenta anys després de la fundació del santuari, al qual ningú, en cap moment, havia parlat d'aquest esdeveniment. És un fet que, tot i posat en dubte, curiosament donava lloc a l'article esmentat, ja que es feia ressò de la mort de l'avi Prat, sobre el qual deia el següent: *"Cómo le lloran las cruces de l'estany de les Tres Creus —hoy harto olvidadas— que el cuidaba de reponer"*. O sigui, que sabem que l'any 1883 l'estanyol ja existia i que hi havia hagut tres creus, al turó que hi ha a tocar. El que no se sap és el perquè de les tres creus.

I, ja per acabar, i seguint amb la lectura d'aquest mateix article, el rector encara

ens obre les portes a un nou estanyol, que, segons explica, es va formar a tocar del de les Tres Creus, al voltant de l'any 1910, quan s'estava construint la carretera del Collell, tot dient que la mainada i el professorat del santuari, a l'hora de berenar, varen baixar corrent per poder veure *"el imponente espectáculo de aquellas en-furecidas aguas, que levantando masas de espuma, formaron un nuevo pequeño estanque"*.

BANYOLES NOTÍCIES

Text / Fotografia: Ajuntament de Banyoles

L'espai jove Cal Drac, a Banyoles, es consolida com a punt de referència per als joves

L'espai jove Cal Drac, a Banyoles, es va obrir el 19 de febrer del 2010. L'Ajuntament de Banyoles havia aconseguit, finalment, i, gràcies al Fons Estatal d'Inversió Local, un espai definitiu per als joves de Banyoles. És un espai de 400 metres quadrats situat al centre de Banyoles i l'equipament compta amb un Punt d'Informació Juvenil (PIJ), dues aules polivalents amb sistema audiovisual, una sala de reunions, una sala de treball dels tècnics de l'Ajuntament de Banyoles i el Consell Comarcal, i magatzems d'entitats juvenils.

El passat mes de març el director general de Joventut, Antoni Reig, va visitar l'espai jove Cal Drac acompanyat per l'alcalde de Banyoles, Miquel Noguer, el president del Consell Comarcal del Pla de l'Estany, Jordi Xargay, el regidor de

Joventut, Lluís Butinyà, la coordinadora territorial de Joventut a Girona, Anna Prior, i el conseller comarcal de Joventut, Josep Juscafresa.

Bones dades de l'any 2010

Pel que fa a les consultes al Punt d'Informació Juvenil (PIJ), durant el 2010 es van atendre més de 1.500 consultes, la qual cosa significa un augment del 70% respecte del 2006, l'últim any de l'antic espai jove dels Bombers. El 80% de les consultes de l'any 2010 van ser realitzades per joves de menys de 25 anys. Per altra banda, el 97% de les consultes van ser presencials i els principals àmbits de consulta van ser ensenyament (19%), treball (16%) i salut (11%).

Dels serveis que ofereix el PIJ, els més utilitzats van ser els ordinadors connec-

tats a Internet (39% dels usuaris), a més de les taules per a la realització de feina de l'escola o institut i de treballs en grup (36% d'usuaris).

A Cal Drac es van programar un total de 16 activitats impulsades per l'Ajuntament i organitzades per diferents associacions, en les quals van assistir més de 200 persones. La tipologia de les activitats principals van ser lúdiques (19%), culturals (18%) i de salut (13%).

Pel que fa a les sales, es van cedir espais a més d'una desena d'associacions perquè hi poguessin desenvolupar les seves d'activitats. Hi van assistir globalment unes 150 persones. El 70% de les activitats van anar dirigides exclusivament a públic juvenil i la tipologia de les activitats principals van ser de lleure (50%) i culturals (16%), i en menor mesura mediambientals (8,3%) o polítiques (8,3%).

El regidor de Joventut, Lluís Butinyà, ha valorat molt positivament el primer any de funcionament de l'espai jove i, a més, ha manifestat que "un volum de gent jove utilitza l'espai jove i també està obert a les entitats de Banyoles. L'espai jove està funcionant molt bé, tal com demostren les dades del 2010".

ARXIU COMARCAL

Text: Núria Batllem, directora de l'Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany

Els documents de les parròquies

Les parròquies són les institucions de l'Església més properes a la gent. A Catalunya, la creació i demarcació de les parròquies es féu entre els segles IX i XII. En el segle XVI (gràcies al Concili de Trento de 1563) s'establiren legalment les tasques i obligacions que havien d'assumir les parròquies i els rectors que es trobaven al seu capdavant. Així, a partir d'aquesta època, hem d'entendre el concepte de parròquia com la suma de tres coses: l'activitat pastoral feta pel rector, els recursos econòmics produïts pel patrimoni de la parròquia i el temple, o temples, de la parròquia.

La parròquia és administrada pel rector, el qual té jurisdicció sobre tots els batejats del seu terme parroquial. El rector té els drets de batejar, donar l'extremunció, celebrar matrimonis i funerals, beneir, presidir les processons i percebre ofrenes i rèdits del patrimoni de la parròquia. A canvi ha de residir a la parròquia, atendre els fidels, tenir cura de malalts i pobres, ensenyar el catecisme i portar al dia els llibres sacramentals (on s'anoten totes les persones que són batejades, que es casen i que reben un funeral). A Catalunya conservem un ric i antiquíssim patrimoni documental provinent de les parròquies, el qual ha permès, per exemple, a moltes persones poder investigar i realitzar el seu arbre genealògic gràcies als llibres sacramentals.

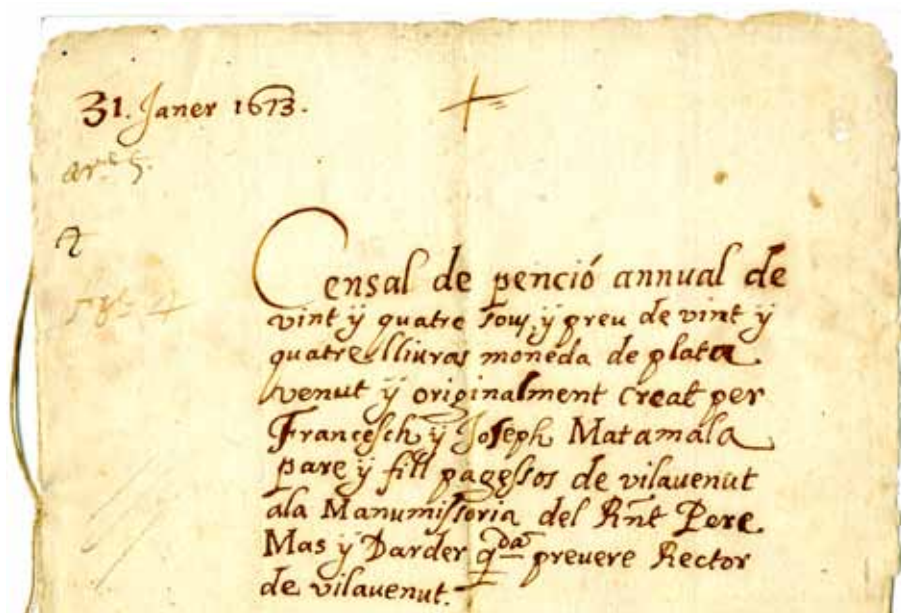
El Concili de Trento marca el punt de partida del major volum documental de les parròquies, tot i així ja hi havia hagut anteriors concilis que reglamentaren altres aspectes de la vida parroquial. Així, des del segle XIV podem trobar censos de feligresos, consuetes (manuals explicatius

d'usos i costums religiosos de cada parròquia) i registres de comptes dels serveis funeraris. Els documents més antics de les parròquies sempre són les dotalies, realitzades en el moment de creació de la parròquia, on trobem el patró o patrona (el sant que protegeix la parròquia), les persones que funden la parròquia, els límits territorials i el patrimoni de la parròquia. També hi pot haver documentació notarial, perquè els rectors podien redactar testaments i capitols matrimonials.

Al Bisbat de Girona els documents de les parròquies es troben custodiats a l'Arxiu Diocesà, on s'ha concentrat molt bona part dels fons generats per l'Església gironina. Val a dir que per fer recerca sobre els nostres avantpassats l'Arxiu Diocesà de Girona és una font d'informació de primer ordre, perquè conserva més de 5.000 llibres sacramentals de gairebé totes les parròquies. També podem trobar en altres arxius públics i privats documentació escadussera de parròquies, tot i que rarament hi haurà llibres sacramentals. Així, en la nostra comarca tenim el cas de 63 documents de la parròquia de Sant Sadurn de Vilavenut, dels anys 1640-1867, que són custodiats per l'Ajuntament de

Fontcoberta. Gràcies a la col·laboració d'aquest Ajuntament, l'Arxiu Comarcal ha pogut fer l'inventari i la digitalització d'aquesta documentació, que actualment podem oferir en el nostre web <http://cultura.gencat.cat/arxius/acpe>. Si accediu al cercador "Arxius en Línia" i busqueu els documents que custodiem a l'Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany, en la col·lecció de documents religiosos, podreu trobar documents de la parròquia de Vilavenut i de la capella de Sant Bartomeu de Torres, que en depenia. Hi podreu consultar i llegir una còpia del segle XVIII de la dotalia de Sant Bartomeu de Torres de l'any 1316; la consuetud de la parròquia de Vilavenut de l'any 1850; la documentació dels crèdits que concedien els rectors de Vilavenut a moltes persones de la comarca, d'entre els anys 1640 i 1853, en una època en què encara no hi havia bancs ni caixes d'estalvi, o la relació de propietats que tenia la parròquia, gràcies als capbreus dels anys 1699 a 1806. Com podeu veure, no podem oferir cap llibre sacramental, però per fer recerca sobre la història local de Vilavenut i l'antiga capella de Sant Bartomeu de Torres aquests documents són una font d'informació molt notable.

Crèdit de 24 lliures concedit pel marmessor de Pere Mas, difunt rector de Vilavenut, a Francesc i Josep Matamala, pare i fill pagesos de Vilavenut (31 de gener de 1673). Procedència: Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany. Col·lecció de documents religiosos de l'Arxiu de Complement. Unitat documental 25

ARTISTES AMB EMPREMTA A LA COMARCA

Text / Fotografia: Joan Ventura Planella, articulista

Els Llimona i la seva estada a la comarca

Als voltants de la segona meitat del segle XIX, Europa i els Estats Units van experimentar nombrosos canvis: la revolució industrial i moviments de treballadors que s'oposaven als privilegis. La indústria i la tècnica permeteren evolucionar amb nous dissenys i formats artístics. El cartellisme i la literatura també foren uns clars referents dels nous temps. Ja transcorregut el primer quart del segle XX, el barceloní establert a Porqueres Carles Fontserè, junt amb altres, fou un dels artistes que va cultivar intensament diversos formats de cartells, des dels més tradicionals fins als revolucionaris. Igualment, en la mateixa línia de canvis, fou possible experimentar un urbanisme diferent. El Modernisme-Art Nouveau va agafar força amb noms diferents segons els països, com ara Jugendstil, a Alemanya; Sezession, a Àustria; Liberty, a Anglaterra; Floreale, a Itàlia, i Modernisme o estil modernista a Catalunya. A l'Estat espanyol va despuntar Catalunya, i més

concretament Barcelona, que fou capdavantera del moviment i, fins i tot, motor i revulsiu d'altres nacions.

Josep Llimona i Bruguera va ser un escultor popular a la comarca del Pla de l'Estany per la seves estades. Durant la seva trajectòria artística va tocar diversos estils, tot i que després va derivar cap al Modernisme, i hi va aprofundir, sota les influències de Rodin i Meunier. Podríem dir que és conegut com al gran escultor del modernisme català. Va formar part d'una generació d'escultors de prestigi catalans de l'escola d'Olot, com ara Miquel Blay i Josep Clarà. L'escultor barceloní va ser un assidu de la capital de la Garrotxa, on, a banda de vincles artístics, també hi tenia propietats. L'any 1900 va presentar a Olot una exposició de nus femenins. Un any després, el 1901, va morir la seva dona, un fet que va influir el seu caràcter, força tancat. Llimona va néixer el 1864 i va estudiar a l'escola de la Llotja. Es va formar al taller dels germans Agapit i Venanci Vallmitjana, i amb Rossend Nobas.

El 1880 va guanyar la beca pensió Fortuny de l'Ajuntament de Barcelona, que li va permetre anar a Roma, on completà els estudis. En aquest parèntesi el va acompanyar el seu germà gran, Joan, que tenia la majoria d'edat relativa. La influència renaixentista de Florència i l'estada a París van ser factors decisius en la seva trajectòria.

L'estàtua a Ramon Berenguer el Gran li va facilitar els recursos per poder continuar treballant. Més tard, li van concedir la medalla d'or a l'Exposició Universal de Barcelona del 1888.

Cal destacar cinc fases en la seva vida artística: la primera, fins al 1895, va ser d'aprenentatge. Del 1895 al 1909, va tenir lloc la seva etapa modernista: figures femenines i vestimentes, i panteons. Del 1909 al 1913 va realitzar més estàtues i ornaments religiosos. Del 1913 al 1925, en la seva maduresa artística, va fer figures d'herois i nus femenins. Finalment, del 1925 al 1934 va continuar en una certa sintonia amb els nus femenins més clàssics, sempre dins el seu estil d'una sensibilitat exquisida.

El 1914 va crear *Crist ressuscitat*, amb l'estreta col·laboració d'Antoni Gaudí, i altres obres per a cementiris, com ara els d'Arenys de Mar, Sitges i Barcelona, i el panteó Pregària a Roses (Alt Empordà).

Va esculpir diversos herois, més en posició continguda d'humilitat que no pas d'imposició de victòria. *L'estudiant*; el monument al *Doctor Robert*, desmuntat durant la dictadura de Franco i restituït per la democràcia el 1988, a la plaça Tetuan; l'estàtua de Sant Jordi al parc de Montjuïc, i *La recompensa*, a l'Arc del Triomf de Barcelona, són treballs rellevants de l'artista. A partir de la seva estada a París va fer el tomb cap al Modernisme. Va exposar a Catalunya, Madrid, París,

Monument al *Doctor Robert*, a la plaça Tetuan de Barcelona.

Brussel·les i Buenos Aires.

Dues de les obres més emblemàtiques del modernisme català són *Juventut i Desconsol* (1903 i 1907 respectivament), aquesta última situada al centre de l'estany del parc de la Ciutadella. Per aquest treball li van concedir el Premi d'Honor de l'Exposició Internacional de Belles Arts de Barcelona, l'any 1907. Feta amb marbre, té unes mides de 0,67 x 0,76 x 0,70 cm, aproximadament. Es tracta d'una noia jove nua, de genolls, amb el braços estirats, el cap caigut i el rostre amagat pels cabells, en posició d'abatiment. És una figura misteriosa. *Juventut* és un treball semblant, però amb el rostre de la jove més visible, amb una sensibilitat i una sensualitat espectaculars.

Va ser escollit president de la Junta de Museus el 1931, càrrec que va mantenir fins a la seva mort. Fou un període molt intens, perquè el 1934 es va inaugurar el Museu d'Art de Catalunya, l'actual MNAC. La Junta de Museus va ser ignorada i pràcticament silenciada durant la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930). Una vegada instaurada la Segona República espanyola, el 1931, la Junta de Museus va recuperar dinamisme i veu pròpia, i també va experimentar el creixement d'un productiu període cultural.

Joan Llimona, quatre anys més gran que Josep, va deixar de banda els estudis d'enginyeria i arquitectura per de-

dicar-se a la pintura. Va seguir una vida paral·lela a la del seu germà però encarat cap al camp de la pintura. Tot i que tots dos germans eren de costums tradicionalistes i burgeses, Joan va destacar més pels seus valors catòlics i conservadors públicament. Va exercir d'articulista a *La Veu de Catalunya*, *La Barretina* i *Catalunya Social*, generalment amb escrits d'ordre moralista. El seu profund catolicisme es va fer més palès després d'una malaltia. Els posicionaments conservadors el van portar a nombrosos enfrontaments amb el crític d'art i també artista modernista Raimon Casellas. Casellas, fill de comerciants, afi-

era col·laborador habitual de *L'Avenç*. Casellas era de convicció catalanista, però renovador i molt crític amb els valors establerts de caràcter inamovible. D'altra banda, tenia bona amistat amb Santiago Rusiñol i Ramon Casas, cultivadors també del Modernisme.

Joan Llimona va fer diverses exposicions i interessants pintures de la comarca del Pla de l'Estany. En va pintar escenes de la vora del riu Fluvià i de l'estany de Banyoles. Una de les primeres obres importants fou *Tornant del tros*, on es poden veure els rostres de tres persones amb les eines tradicionals de la pagesia a la vora de l'estany.

La recompensa, a l'Arc del Triomf, de Barcelona.

Els germans Llimona van fundar el 1893 el Centre Artístic de Sant Lluc, una associació de gran influència artística a Barcelona.

Joan i Josep Llimona a ca n'Oriol de Fontcoberta

Els germans Josep i Joan Llimona van ser dos artistes que freqüentaren la comarca del Pla de l'Estany. A l'entorn de l'any

1900 van adquirir la finca de ca n'Oriol de Fontcoberta. Josep era un gran aficionat a la natura i els animals, sobretot els cavalls. Sovint practicava l'activitat cinegètica a la recerca de la perdiu, força abundant a la comarca en aquella època d'inici del segle XX. En el llibre de Josep M. Rigau i Jordi Gimferrer dedicat al pintor Pigem (1987) es fan àmplies referències a la seva estada. Concretament, una de les anècdotes explica que, quan una perdiu s'escapava, a vegades, algun caçador autòcton deixava anar una mala paraula, cosa que no agradava gaire a en Josep. La finca de ca n'Oriol és a prop dels masos Margelaga i la Casona, pel costat del Garrumbert, entre Banyoles i Vilavenut.

De l'antiga casa pairal, coneguda per mas Ermedàs, hi ha referències del segle XII. La façana actual és gòtica, del segle XV. A l'entorn del 1905 Josep Llimona va construir una casa nova al costat d'estil modernista, perquè no en volia modificar l'estructura antiga. Les dues infraestructures juntes actualment formen ca n'Oriol. Josep Llimona mantingué la propietat de la finca fins al 1924.

En el llibre, Rigau i Gimferrer mostren un escrit publicat en un altre llibre, de Josep Maria Infiesta, *Josep Llimona, vida i obra*: "L'amor per la naturalesa havia estat una de les constants més destacades de Josep Llimona durant tota la seva vida: iniciada amb els cavalls, des de la infància el seu taller estava ple de gossos, i diuen que a Olot inclús era seguit pels gossos del barri. Les ex-

El desconsol, situat a l'estany de davant del Parlament de Catalunya. Aquesta obra va rebre el Premi d'Honor de l'Exposició Internacional de Belles Arts de Barcelona, el 1907.

cursions no només el van portar per terres olotines, sinó també per Terrassa i Banyoles, comarca aquesta última, en què va arribar inclús a comprar una masia (Mas Oriol), i alguna vegada havia viatjat d'allí fins a Olot amb una carreta que havia comprat junt amb la nova casa. Jocs i passejades s'alternaven en la missió de distraure's de la rutina diària (...)"

Des del 1975, la casa la porta la família Coma-Costa, i s'hi fan activitats agrícoles. Els germans Pere Joan (veterinari), Joan i Miquel, junt amb els pares, mantenen la tradició dels cavalls, igual que l'artista. "És casual", afirma modestament Miquel, que ensenya la casa amb amabilitat, mentre obre les portes dels cavalls amb orgull i els gossos observen en silenci.

La relació entre Pigem i Llimona

Pràcticament eren de la mateixa edat, circumstancialment Joan Llimona i Manuel Pigem van coincidir de joves a les classes de Martí i Alsina. Precisament Pigem ha estat el nexa d'unió d'artistes

Ramon Berenguer el Gran, a la plaça Ramon Berenguer de Barcelona.

amb influència a Banyoles i comarca, com Berga, Galwey, Lllanera, Carre-ra, Maifrèn, Rusiñol, Martí, Urgell, els germans Vayreda, l'arquitecte Masó o el mateix Llimona.

Val la pena recordar el pintor paisatgista banyolí per obres com *Carlins a la muntanya* (1886), la primera obra datada, on la grisor de la muntanya amb el resplendor del cel donen llum als personatges situats a la carena; *Pastor amb ramat*, una excel·lent pintura de la tradició ramadera; *Abastant nius*, de dos sagals enmig de l'ombra del bosc amb el flirteig del resplendor solar; *Camp de fajol*, la planta de les farinetes, un bonic paisatge amb un joc de colors pigallats; *Porqueres*, *l'Estany* i *el Prepirineu*, una estampa amb perspectiva de l'espai natural, i *L'estany amb Banyoles al fons*, ciutat amb convivència amb la natura.

A les acaballes del regnat d'Alfons XIII, tutelat per Primo de Rivera, el 1926, ens deixava en Joan, el més gran. En Josep moriria vuit anys més tard, el 1934, en període republicà. La seva desaparició coincidia amb la d'Antoni Gaudí i Lluís Domènech i Montaner, deixant una època enrere amb un interessant llegat artístic i un estil peculiar. Només Josep Puig i Cadafalch, com els anteriors també arquitecte, aguantaria l'herència artística fins al 1956, quan va morir en edat avançada als 89 anys; pràcticament era l'últim exponent del modernisme català.

CONSELL ESPORTIU

Text / Fotografia: Consell Esportiu del Pla de l'Estany

Eduquem amb l'exemple?

L'esport en edat escolar és una important plataforma educativa i esportiva i per formar els joves esportistes en aquesta direcció és una tasca indispensable la implicació de tothom sense excepció, en especial la dels pares i mares dels nens i nenes, l'exemple i la influència positiva dels quals haurien de ser parts principals en el procés educatiu.

Una gran planificació d'una escola i/o entitat per treballar hàbits de comportament i de salut així com els valors intrínsecs en l'esport es veu moltes vegades alterada per actituds massa competitives i de pressió vers el mateix esportista, i fins i tot comportaments agressius vers l'adversari, els jutges, els àrbitres, els entrenadors/es o altres esportistes.

El Consell Esportiu del Pla de l'Estany ha detectat aquests tipus de situacions i,

per aquest motiu, ha elaborat el projecte anomenat 'Joc Net a la Grada' que conté un seguit d'actuacions destinades als diferents agents de la societat que participen en l'organització i desenvolupament d'activitats esportives en edat escolar: alumnes, esportistes, personal tècnic i directiu, AMPA, entitats esportives, famílies, administracions, professionals... L'objecte principal d'aquest programa és educar en l'àmbit esportiu per millorar comportaments i evitar situacions que es mostren dia rere dia a les instal·lacions esportives.

Durant el mes de març es va posar en marxa la primera fase del projecte que pretenia arribar de forma directa als nens i nenes i indirectament a les famílies per mitjà d'un taller pràctic que es va dur a terme a les mateixes escoles i estava dirigit als nens i nenes de sisè de primària. Du-

rant dues hores, dos educadors/es formats específicament pel taller amb el suport del personal docent van sensibilitzar i treballar amb els alumnes d'una forma pràctica per finalment extreure'n conclusions i actuacions que procuren el respecte vers els agents implicats en l'esport en edat escolar. Amb totes les aportacions recollides s'elaborarà el decàleg definitiu anomenat 'Decàleg Comarcal - Joc Net a la Grada' amb la intenció de penjar-lo a totes les instal·lacions esportives comarcals i respectar-lo.

La proposta ha rebut el suport de la Diputació de Girona i fins ara hi ha col·laborat el Consell Comarcal del Pla de l'Estany, la Secretaria General de l'Esport i la Unió de Consells Esportius de Catalunya.

Està projectat que en fases posteriors s'ampliï el projecte per implicar-hi entitats, administracions i AMPA per aconseguir finalment un treball col·lectiu entre els diferents agents amb una única finalitat, que és educar amb l'esport.

OFICINA DEL CONSUMIDOR

Text: Oficina del Consumidor

El Codi de consum de Catalunya

El 23 de juliol de 2010 es va publicar al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya núm. 5677 la Llei 22/2010, de 20 de juliol, del Codi de consum de Catalunya, que va ser aprovada pel Ple del Parlament el 30 de juny de 2010 i ha entrat en vigor el 23 d'agost de 2010.

El Codi de consum de Catalunya amplia, actualitza i millora els drets de les persones consumidores i usuàries a Catalunya i els dota, en l'àmbit del consum, d'un marc jurídic complet que vol esdevenir model de referència en molts sectors de l'activitat econòmica.

Amb la nova llei del Codi de consum s'unifica en un únic text legal tota la normativa en matèria de consum, que fins ara estava dispersa; es millora la protecció de les persones consumidores i incorpora al nostre ordenament jurídic les noves normatives comunitàries que incideixen en l'àmbit del consum, i s'adequa la normativa bàsica i general de protecció de les persones consumidores a la realitat social i econòmica actual.

Novetats

- Es defineix el terme consum responsable, que esdevé un principi informador del dret del consum.

- Com a mínim hi ha d'haver un servei públic de consum a cada comarca, i així tota la ciutadania hi té garantit un accés més fàcil i proper.

- Les empreses prestadores de serveis bàsics, com ara les de subministraments,

transports, les assistencials, sanitàries..., han d'oferir a les persones consumidores una adreça física a Catalunya on puguin formular les seves queixes i reclamacions.

- Els telèfons d'atenció d'incidències i reclamacions en els serveis bàsics han de ser gratuïts.

- Tots els serveis que presti una empresa han de tenir una garantia mínima de sis mesos.

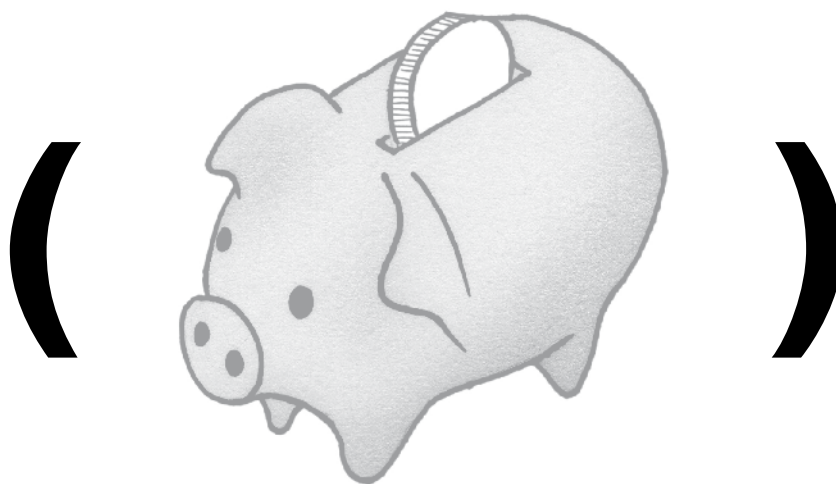
- Les empreses han d'adoptar els mecanismes adients per garantir el retorn de les quantitats que rebin per avançat de les persones consumidores en l'adquisició d'un bé o en la contractació d'un servei.

- Es regulen les obligacions d'informació i del règim de responsabilitat en relació amb les empreses que facin tasques d'intermediació.

- En l'àmbit del procediment sancionador de consum es pot establir que les empreses retornin a les persones consumidores els imports cobrats indegudament o les indemnitzin pels danys i perjudicis provats.

- Les empreses públiques han d'estar adherides a l'arbitratge de consum. A l'hora d'atorgar ajuts a empreses privades també s'ha de tenir en compte si aquestes hi estan adherides.

A partir d'ara, amb el Codi de consum de Catalunya, l'Administració de la Generalitat i les administracions locals del nostre país disposen d'un nou marc legislatiu que millora tant les potestats de l'administració de consum com els drets de les persones consumidores a Catalunya.

EMPRESSES DEL PLA DE L'ESTANY

Text: Pau Esparch, *estudiant de periodisme* / Fotografia: Joan Comalat

HUPA SL, a Cornellà del Terri

HUPA és una fàbrica que es dedica a buscar solucions específiques per a cada client, bàsicament dins els sectors ramader i industrial. L'empresa compta amb més de 45 anys de trajectòria i ha produït des de sitges a dipòsits, passant per instal·lacions ramaderes i realitzant-ne el manteniment. Actualment, HUPA també ofereix calderes, dipòsits i sistemes d'alimentació per a biomassa. El seu mercat es limita principalment a les comarques gironines i l'empresa continua amb el servei especialitzat que ha permès caracteritzar i diferenciar els seus productes.

Aval històric

Joan Hugas i Martirià Padrosa (el pare) van fundar l'any 1965 l'empresa HUPA. Els dos socis comptaven amb l'experiència i la formació que havien adquirit anteriorment, treballant a la fàbrica Metba (Metalúrgica Bañolense). El nom de l'empresa, HUPA, com a curiositat, té

l'origen en els cognoms dels fundadors.

De bon principi, HUPA es va instal·lar a Cornellà del Terri, en un taller petit situat al mig del poble. Al cap d'un temps, fa uns 40 anys, l'empresa es va traslladar al polígon industrial Pont-xetmar, sense moure's del municipi de Cornellà del Terri. Actualment, la fàbrica continua instal·lada en aquest mateix espai. Però la nau on l'empresa encara desenvolupa la seva activitat va patir una reducció de la superfície. Això es va produir quan es va remodelar la carretera de Banyoles a Girona per convertir-la en autovia (l'actual C-66), abans de l'any 1992, coincidint amb la celebració dels Jocs Olímpics de Barcelona. Després d'unes quantes reivindicacions, les instal·lacions d'HUPA van haver de reduir-se perquè ocupaven una part del nou traçat. Malgrat tot, l'empresa ha continuat desenvolupant la seva activitat a la mateixa nau, tot i la disminució de superfície.

Actualment la plantilla està formada per 11 professionals i es centralitza sobretot al taller o en les tasques d'instal·lació i manteniment, a part del personal dedicat a l'administració.

Solucions particulars

Al començament, HUPA es va dedicar a fer petites feines d'àmbit particular i del sector de la construcció utilitzant, bàsicament, el metall. De mica en mica, l'empresa va anar obrint terreny cap a la pagesia i d'aquí en va sorgir un dels pro-

Nom: HUPA, SL

Adreça: Polígon industrial Pont-xetmar, carrer A, 3-4

Població: 17844 Cornellà del Terri

Telèfon: 972 59 40 20

A/e: info@hupasl.com

www.hupasl.com

Activitat: Disseny, construcció, instal·lació i manteniment de materials per a granges i indústries

Treballadors: 11

ductes primordials com són els bisenfins, que serveixen per transportar el material que s'ha d'emmagatzemar.

Precisament, en l'àmbit de la pagesia, HUPA ha fabricat sitges i dipòsits per a granges i també instal·lacions per a porcs, vaques, aus, conills, cavalls, ovelles i cabres. En el cas de les instal·lacions ramaderes, l'empresa ofereix diversos productes, com ara menjadores, abeuradors, controladors de la temperatura i sistemes d'alimentació automàtica. Això suposa que quan s'espatlla algun dels aparells automatitzats, els treballadors d'HUPA han d'anar a reparar l'incident immediatament. "No podem fer mai vacances i sempre hem d'estar pendents del telèfon mòbil", explica Martirià Padrosa (el fill), actual propietari de l'empresa.

Pel que fa al sector de la indústria, HUPA disposa d'una sèrie de productes dedicats als sistemes de dosificació i pesatge, i a la

separació de purins, a més de màquines barrejadores. L'empresa també ofereix altres materials com són els molins per moldre cereals, distribuïdors revòlvers o cobertes i tancaments diversos.

Malgrat aquesta àmplia oferta de productes, Martirià Padrosa destaca que *"no treballem en sèrie, sinó que ens adequem a les necessitats de cada client"*. Padrosa explica que la dinàmica d'HUPA és *"trobar solucions als problemes que ens plantegen els nostres compradors"*. Per això, en alguna ocasió, l'empresa ha dissenyat i construït un sistema de càrrega de barques, o també ha ideat i creat unes bàscules per envasar els productes de piscina, amb la quantitat precisa dels elements químics corresponents.

En perill d'extinció

El fet de buscar solucions específiques per a cada client requereix que els treballadors d'HUPA han d'estar preparats per solucionar qualsevol problema i tenir enginy, a part de ser, òbviament, manetes. En aquest sentit, el propietari de l'empresa comenta que *"falten persones interessades a aprendre el nostre ofici"*. Segons Martirià Padrosa, *"s'ha perdut la figura de l'aprenent que abans existia en gairebé totes les fàbriques"*. A més de no treballar en sèrie, a HUPA tampoc tenen el personal del taller dividit ni especialitzat en seccions. Per tant, tots els treballadors de l'empresa han d'estar capacitats per fer qualsevol feina.

A part de la gran oferta de productes, HUPA també ofereix un servei de man-

teniment. Encara que això suposi estar sempre a punt durant les 24 hores del dia, Martirià Padrosa reconeix que *"els clients valoren la immediatesa"* de l'assistència tècnica. Precisament, Padrosa admet que la majoria dels clients de l'empresa *"són fidels"*. Pel que fa a l'àmbit d'abastament del mercat d'HUPA es centralitza, principalment, a les comarques de Girona i també en alguna zona de Barcelona.

Continuïtat amb innovació

L'actual crisi econòmica també ha afectat l'empresa, tot i que el propietari assegura que *"sempre s'ha de tenir un roc a la faixa"* i que ara mateix és una mala època per fer grans inversions. Malgrat tot, des de fa un temps, HUPA ofereix calderes, dipòsits i

sitges per a biomassa. A més, l'empresa disposa de sistemes d'alimentació i de diferents matèries necessàries per al funcionament de les calderes de biomassa.

En aquest afany de continuïtat, però introduint nous productes, HUPA també ha renovat fa poc la seva pàgina web. A part d'explicar els diferents serveis i materials que produeix l'empresa, està previst que d'aquí a poc es posi en marxa la botiga virtual. Això permetrà comprar, a través d'Internet, les peces i els recanvis que ja s'ofereixen actualment a l'espai de venda de les instal·lacions de l'empresa. Tot plegat per no perdre la dinàmica del mercat i seguir oferint el servei especialitzat que sempre ha caracteritzat HUPA.

REPORTATGE

Text: Carles Puncernau i Ferrer / Fotografia: Fons del Club Natació Banyoles

Origen i formació dels tsunamis

Microtsunamis a l'estany de Banyoles

De tant en tant escoltem a les notícies que s'ha produït un terratrèmol submarí de 8 o 9 graus a l'escala de Richter, normalment a causa del moviment d'una placa tectònica, i que ha originat tsunamis a diversos punts costaners allunyats de l'epicentre. Penseu en Indonèsia o el darrer del Japó.

Un tsunami (paraula provinent del japonès TSU, 'port o badia', NAMI, 'ona') és una onada o una sèrie d'onades que es produeixen en una massa d'aigua del mar

en ser empesa violentament per una força que la desplaça de forma vertical. Hi ha diversos motius que poden originarlo, com els terratrèmols, les explosions de volcans, les esllavissades costaneres o subterrànies, o l'impacte d'un meteorit. Pot començar amb una suau retirada del mar i amb la sobtada aparició de l'onada gegantina segons després.

Un tsunami, generalment, no és perceptible per les naus a alta mar (les ones provocades per un tsunami a alta mar són

petites, de l'ordre d'un metre i prou) ni pot visualitzar-se des de l'alçada d'un avió volant sobre el mar. Els submarinistes en immersió tampoc s'adonen si els passa un tsunami per sobre.

Perquè un terratrèmol al fons marí originí un tsunami, el fons marí s'ha de moure sobtadament en sentit vertical, de manera que l'aigua sigui impulsada fora del seu equilibri normal. Quan aquesta gran massa d'aigua tracta de recuperar l'equilibri, és quan es generen les onades. La grandària del tsunami estarà determinada per la magnitud de la deformació vertical del fons marí, o sigui, dels metres que s'hagi desplaçat el subsòl i de la llargada de l'esquerda que s'hagi format, que pot ser de milers de quilòmetres.

Un dels llocs més habituals on es produeixen tsunamis és a l'oceà Pacífic, amb un 76% del total. Per fer-nos-en una idea, hem de prendre la profunditat mitjana d'aquest oceà, que és de 4.000 m, i fent els càlculs corresponents ens donaria una onada que podria moure's a 700 km/h, a causa de la fondària del lloc i la separació entre les crestes de les ones.

El brusc moviment de l'aigua des de la profunditat genera un efecte de "fuetada" cap a la superfície, on produeix aquestes onades. En arribar a prop de la costa, com que hi ha menys fondària al mar, el volum d'aigua que forma l'onada

Imatges de les destrosses causades a la zona del Club Natació pel microtsunami que es va produir a l'estany de Banyoles el 22 d'octubre de 1994.

creix en alçada i en gruix, i arriba als espectaculars 30 metres de front i centenars de metres de durada.

Com que mentre l'onada avança per mar no perd embranzida, ja que pràcticament no hi ha fregament amb el terra, arriba a la costa amb molta energia i destrueix tot el que troba conforme dura. Quan es retira, fa el mateix i arrossega tot el que pot.

El tsunami de més força que s'ha registrat

va ser el 1883, quan va explotar el volcà Krakatoa, situat entre Java i Sumatra, i va originar un tsunami de 50 metres de front d'aigua.

A la mar Mediterrània, el primer de què es té constància es va produir el 1627 aC, a l'illa de Thera, al mar Egeu (actual Santorini), quan es va produir una explosió volcànica amb una força cinc cops superior a la que va destruir l'illa de Krakatoa. El tsunami que s'hi va originar també va arribar als 50 metres d'alçada

i va arrasar l'illa de Creta, situada a 105 quilòmetres al sud, fet que va contribuir a la desaparició de la civilització minoica, una cultura prehel·lenística de l'edat de bronze, entre els anys 3000 i 1200 aC.

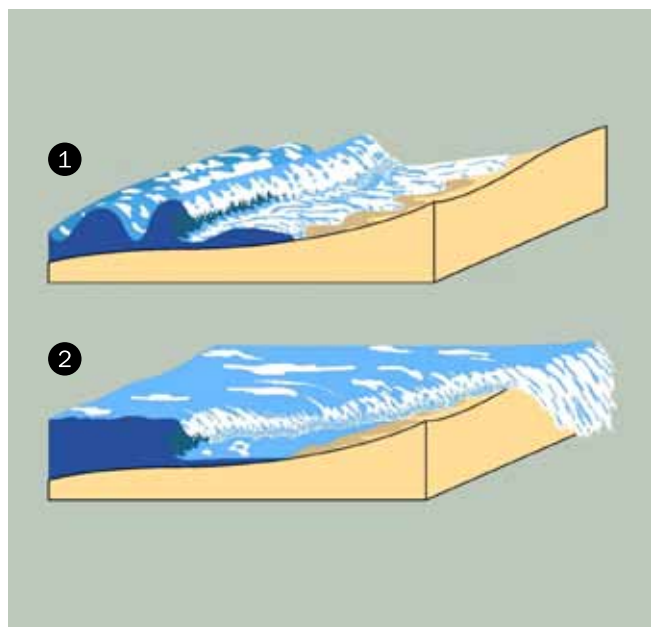
De totes maneres, aquest és un fet excepcional en aquest mar, encara que també es van registrar onades de 10 metres d'alçada quan va explotar el volcà Stròmboli, a Sicília, el 2002, o de 2 metres a les Illes Balears, quan es va produir un terratrèmol a l'Alger el 2003, que va enfonsar 70 vaixells. Es diu que a la Mediterrània es pot produir un terratrèmol submarí potent cada 300 anys, a causa del xoc entre les plaques tectòniques eurasiàtica i africana.

Microtsunamis a l'estany de Banyoles

És clar que a l'estany de Banyoles no es produeixen tsunamis, per això, i a causa de la seva petita envergadura, els classifiquem com a microtsunamis, encara que tampoc tenen origen en cap sisme. Centrant-nos en la nostra comarca i en l'Estany, recordem, que se n'han esdevingut alguns: *"Una esclavissada d'una paret sota l'aigua, arrossegant uns 8.000 metres cúbics de material, en la zona entre el Cap de Bou i el Club Natació dona com a resultat una onada de 80 cm d'alçada que aixeca els pantalans del propi Club, inunda el passeig que el volta i posa alguna barca fora de lloc"*. Aquest fet va succeir el 22 d'octubre del 1994 i va ser estudiat pel professor d'Ecologia de la UdG Ramon Moreno Amich.¹

Amb aquests dos dibuixos es pot comprovar la diferència que hi ha en el moviment de l'aigua quan es produeix un tsunami. En el primer, es pot veure el moviment habitual de l'aigua, que avança en cercles sense produir inundacions en àrees elevades. En canvi, en el segon s'il·lustra com l'aigua avança recta, la qual cosa produeix que el tsunami entri ràpidament a la costa com una paret d'aigua.

Durant el segle XX es tenen documentats quatre microtsunamis a l'estany de Banyoles. Un és el ja esmentat del 1994. Abans, però, n'hi va haver d'altres, com el del 14 de novembre del 1965, que es troba recollit en una crònica de la revista *Horizontes* del 30 de novembre del 1965, el número 252, amb el títol «Extraño fenómeno en el lago», on relata el següent: *En la noche del domingo 14 del actual, acaeció en el lago un fenómeno que dejó perplejos a los habitantes de la población por su aparente rareza y su espontaneidad. Alrededor de las cinco de la madrugada (...) creyendo que se trataba de una fuerte tormenta (...) a lo largo de unos cien metros de la orilla oriental del lago habían señales de proyección de materiales (...) que penetró hasta unos seis metros y con una altura de más de medio metro (...).*”

Se'n va produir un altre el 25 de maig del 1949, que es troba recollit en el diari *Los Sitios* el 29 de maig pel seu corresponent a Banyoles Antonio Barceló, on explica que *“el pasado miércoles día 25, se produjo en el lago de Bañolas un curioso fenómeno (...) alrededor de las 8 de la tarde (...) un ruido parecido a un trueno lejano (...) las aguas realizaron un fuerte retroceso (...) dirigiéndose nuevamente hacia las orillas lanzándose sobre los paseos circundantes.”*

I el més antic que es coneix es troba referenciat per Joan Vidal, en el seu llibre *L'Estany de Banyoles*, llibre recreatiu científic i històric, de l'any 1925, on recull el fenomen succeït el 27 d'octubre de 1904, quan *“l'aigua es va retirar 50 m de la vorera oriental, davant de l'horta del Sr. Díaz”,* baixant els canals secs. Aquest retrocés va revertir en una onada que va envair el passeig circular i les primeres parets del carrer de la Barca”, i cita el Dr. Josep Maria Mascaró que va descriure així el fet a la revista *Topografía Médica de Bañolas*, el 1914.

Comparant aquests quatre fets, s'observa que en tres d'ells s'especifica que van ocórrer a la vorera oriental, a la zona del Club, dels Banys o a l'horta del Sr. Díaz,

encara que també podria ser que pel fet de ser la zona habitada fos la més fàcil de detectar, fet menys probable a la banda contrària, on tot era vegetació, tot i que també hi arribava l'onada.

Un altre fet curiós és observar que el soroll inicial es pot confondre amb el típic d'una tempesta i que en dos dels casos s'ha especificat que hi va haver una retirada inicial de les aigües. Caldria saber si això pot ser un fet diferencial entre les causes que provoquen les onades sobtades, concretament entre les que són provocades per un enfonsament del terra al fons de l'Estany i les que són provocades per una esllavissada.

1- Diari de Girona, del dia 26-11-1994.

2- Els terrenys coneguts per l'horta del Sr. Díaz es trobaven situats entre el primer front de l'Estany; és a dir, el passeig Lluís Marià Vidal i els actuals carrer de la Barca i Buenos Aires, aproximadament.

Agraïments:

Joan Anton Abellan

Espai d'Interpretació de l'Estany

PALOL DE REVARDIT NOTÍCIES

Text / Fotografia: Ajuntament de Palol de Revardit

Palol de Revardit inaugura l'ampliació del local polivalent i l'espai jove del municipi

d'acord amb la normativa vigent que les regula, així com un dipòsit subterrani de 35.000 litres per tal de recollir les aigües pluvials de la zona. D'aquesta manera, l'edifici disposa de diverses instal·lacions que afavoreixen un ús més racional i ecològic de l'energia.

En el mateix acte es va inaugurar també el Parc de Salut, instal·lat dins del recinte del local polivalent, i cedit per Dipsalut. Aquest parc podríem dir que completa les instal·lacions del recinte del poliesportiu per tal de transformar-lo en un referent per a la gent del municipi, en temàtiques de salut, esport i activitats juvenils i de lleure.

El diumenge 6 de març va tenir lloc la inauguració de l'obra *Ampliació del magatzem del local polivalent i habilitació d'un espai per joventut*, un espai de reunió i trobada per als joves i també per a les entitats i associacions del municipi, inclosa en el Pla únic d'obres i serveis de Catalunya, de l'any 2009, dintre del programa específic de dinamització i equilibri territorial de la Diputació de Girona.

L'ampliació, que suposa una superfície útil de 643,84 m², ha permès la instal·lació, a més de l'espai jove i un ma-

gatzem, d'una sala destinada a gimnàs. El pressupost d'execució de l'obra ha pujat a 394.723,44 Eur., i ha comptat també amb una subvenció per inversió en equipaments esportius de la Diputació de Girona. L'ampliació s'ha realitzat a l'edifici de la pista poliesportiva del municipi, la qual ara ampliarà serveis amb aquest nou cos construït.

Per tal de condicionar més bé l'edifici, s'hi han instal·lat plaques solars per al subministrament d'aigua calenta i calefacció, tot i que no eren obligatòries

RESTAURANTS D'ABANS I D'ARA

Text: Ariadna Torrent, *estudiant de periodisme* / Fotografia: Esteve Vilarrubias

Les Estunes (Porqueres)

El restaurant Les Estunes, no del paratge

La feina de cuinar, al restaurant Les Estunes, ha estat des de sempre molt més que una simple afició o una alternativa a un ofici, necessària per guanyar-se la vida. La Maria Pujades, als anys cinquanta, era cuinera de professió, i en tenia bona fama per tota la comarca. Per aquest motiu, el metge de Mieres la va contractar el 1966 per obrir juntament amb el seu marit, l'Isidre Jordà, el primer restaurant del poble en un antic convent que acabava de comprar: el restaurant Puig Sa Llança. Com no podia ser d'altra manera, la seva única filla, la Dolors Jordà, que havia viscut sempre entre fogons, cassoles i salseres, va fer encara un pas més en la professionalització de l'ofici de cuiner i es va treure els estudis d'hostaleria a Sant Narcís. I no només això: quan els va aca-

bar, va decidir que ja era hora de tenir el seu propi negoci familiar, i el 1990 va obrir un petit restaurant als baixos del pis que s'estaven construint al carrer de les Estunes, a Miànigues.

Jo parlo de qui obre restaurants com aquell que fa xurros o bunyols, però no us penseu que sigui tan fàcil. Fer les obres, decidir els menús, buscar proveïdors de confiança, contractar el personal... És un procés costós i arriscat, però la Dolors tenia massa clar que volia dedicar la seva vida a la cuina com per deixar-se frenar per aquells que, al principi, li deien "on vas amb un restaurant tan amagat! No veus que no vindrà ningú?". Ella va ser valenta i va apostar fort, i amb el temps i molt esforç ha recollit els fruits d'aquella època juvenil mig esbojarrada.

Val a dir, però, que alguns factors han jugat a favor seu. D'una banda, una gran part de l'antiga clientela que tenia la Maria a Mieres ha continuat també a Les Estunes, probablement, perquè han trobat en la Dolors la mateixa simpatia, la mateixa dedicació, la mateixa empenta i el mateix tracte amable i proper que tenia la seva mare, que s'ha convertit en la marca de la casa. Dit així pot semblar insignificant, però no ho és tant si escoltem la Dolors parlar dels seus clients com si fossin la seva pròpia família, de com reserva a cadascú la seva taula preferida, de com els serveix el que volen sense haver-ho de demanar, de com els canvia el plat si algun dia no és prou del seu gust, de com penja els seus quadres per decorar el restaurant, perquè li fan companyia...

De l'altra, tant o més important, és tenir la seva oferta. Una carta llarguíssima que combina perfectament la 'cuina de l'àvia' i d'altres plats més agosarats inventats per la mateixa Dolors. Aquesta és la voluntat de mantenir "els plats que tenen aquell punt que no passen mai de moda" i, alhora, "d'oferir als clients sempre coses noves i sorprenents, perquè puguin anar variant i descobreixin nous sabors i noves maneres de fer". A Les Estunes, a més, la premissa sagrada és garantir la millor relació qualitat-preu, especialment ara, que per a molts anar a dinar de restaurant és pràcticament un luxe. "Aquí es treballen molt els plats, jo me'ls penso i dedico molt de temps en la seva elaboració, i demano la millor qualitat als meus proveïdors. Per això hem elaborat un menú que és ampli però també econòmic, per poder rendibilitzar el cost. La nostra fama és d'oferir plats de qualitat a un bon preu, i, quan la gent busca això, ve aquí."

El paratge de les Estunes, al contrari del que es podria pensar, no va ser el responsable de l'èxit del restaurant, que porta el seu mateix nom. De fet, l'establiment es diu així perquè llavors era el nom del carrer —que ara ha passat a ser Osona— i no pas perquè el 1990 les esquerdes encantades i les fades meravelloses tinguessin la fama que tenen ara. "Abans que es parlés del paratge de les Estunes aquí ja es treballava molt. Ara sí que és una mica un reclam, perquè aquest és l'únic restaurant de la zona, però la gent tampoc ve especialment per això. Més aviat és al revés: vénen aquí, veuen les fotos de les Estunes, s'interessen per la llegenda i jo els explico una mica la història i els recomano que les vagin a veure."

Un bon equip de treball i un gran treball en equip

Malgrat tots aquests atributs, la Dolors és plenament conscient que res no funcionaria si no tingués al darrere el seu equip de treball. Un autèntic engranatge de vuit peces —amb algunes excepcions en funció del dia— que treballa amb perfecta coordinació i precisió cada matí de dilluns a diumenge. "A les nou ens hi posem tots els de la cuina i durant el matí s'hi van incorporant tota la resta per tenir-ho tot preparat a la una, que és l'hora del desfile, com li dic jo." En aquest moment, tothom té el seu lloc i la seva feina concreta. Dins la cuina, un és responsable de la brasa, un altre dels productes freds i les postres, un altre de la salsera i la planxa, i un altre d'emplatjar i ordenar els plats. A fora, hi ha tres cambrers que tenen assignada cadascun una zona concreta del menjador i que han de procurar que estigui sempre coberta. Ella, la Dolors, és qui tapa els forats buits: és qui supervisa els plats i qui organitza el menjador i fa encaixar les taules, qui cobra, qui ajuda a la cuina quan hi ha molta feina i, fins i tot, qui calma el seu equip quan els nervis ataquen a les hores punta. "Per dir-ho d'alguna manera, la meua feina és intentar que l'equip funcioni en tot moment, perquè si funciona de portes endins també es nota a l'hora de donar un bon servei de portes enfora."

Mentre no se serveixen els àpats, però, a Les Estunes tothom és polivalent i qualsevol pot fer la tasca que calgui, perquè la Dolors s'ha encarregat que el seu sigui un equip de veritat, un equip en majúscules, on tothom és valorat, on tothom se sent necessari i on tothom és conscient

que la seva feina és tan important com qualsevol altra per posar la màquina en funcionament. *"Jo tinc un petit secret: sempre he agafat persones que no en tenen ni idea, que parteixen de zero, senzillament perquè així treballen a la meua manera, aprenent tots de tots i funcionant conjuntament. Per això, per exemple, quan fem plats nous, els provem tots i s'escolta l'opinió de tothom per tal de millorar-los."* El segon secret, encara que no ho digui, és mantenir l'equip unit i canviar-lo tan poc com sigui possible. Per això, la gent que treballa amb ella hi és des de fa vuit i deu anys, i no té cap intenció d'incorporar gent nova. *"És que trencar l'equip és molt fort, molt, tant a l'hora de treballar com a l'hora de servir. Els clients ho noten i nosaltres encara més."*

A la cuina, com era d'esperar venint de la Dolors, no hi ha res que sigui en va. Els peus de porc, el bacallà de setmana

santa, el conill amb pebrot i tomata, les faves a la catalana..., no es mantenen a la carta per ser senzillament els plats que tota la vida han cuinat la seva mare, la seva àvia i totes les nostres. Els continuen fent perquè la seva recepta continua tenint un èxit real, perquè són bons, perquè els fan bons. I punt. *"Jo quan cuino un plat el veig, l'oloro, el sento i el provo. És molt important pensar les coses, no fer res perquè sí, i respectar per a cada plat el seu temps, les seves espècies, les seves salses, les seves picades..."* I molt especialment els seus olis. I és que la Dolors està convençuda de la importància de saber donar a cada amanida l'oli que li toca, i per això se n'inventa contínuament. Té olis de tot: de maduixa, de celiandre, de mostassa, d'alfabrega, de mel, de taronja...

I ni així, la Dolors no para quieta. No en té mai prou. Contínuament té noves

idees, fa proves i experiments per engrair els menús amb gustos singulars i plats innovadors. L'ànec a la taronja, el laminat d'esqueixada de bacallà, els cargols amb boques de mar, l'amanida de confit, els canelons de bolets... Tot són propostes seves —i millorades amb l'ajuda dels seus companys— que van oferir un dia i ara no poden treure de la carta perquè, si ho fan, la gent els les reclama. I quan un plat no funciona, què es fa? *"S'intenta millorar i, si no es pot, es retira. Però és que per a mi el sol fet que hi hagi quatre clients que em diguin que els encanta aquest plat, ja val la pena. I si l'he de fer només per a ells ho faré, no hi tinc cap problema."*

Viure per cuinar (que no cuinar per viure)

Com ja haureu pogut intuir, la Dolors Jordà no només treballa a la cuina per tradició familiar o perquè s'hi ha dedi-

cat professionalment. Ella és cuinera. Les olles i els fogons són el seu hàbitat natural, els estris de cuina són, a hores d'ara, prolongacions de les seves pròpies extremitats i les aromes de les salses i els olis són l'aire que li permet viure. Fins i tot fora del restaurant, la cuina és la seva vida. "Jo no paro mai, estic sempre pensant i provant, sempre. La meua lectura són tot llibres de cuina i quan tinc temps lliure, amb els meus fills, és el que m'agrada més fer."

I això, per descomptat, es nota. Es nota en l'amor i dedicació que posa en els seus plats, en la perseverança i energia amb què vetlla pel seu equip i en la tendresa i simpatia amb què tracta els seus clients. I és que, ara com ara, si Les Estunes és un lloc tan familiar i proper és perquè la mestressa és exactament igual. "Jo crec que la identitat d'un negoci o d'un restaurant la fa qui el

porta, i si realment dónes identitat i no la perds obtens un bon resultat. Aquest restaurant funciona perquè ens hi involucrem, perquè coneixem la gent, ens en cuidem i ens preocupem per ells. No som impersonals, al contrari: si un dia et trobes malament et farem una arròs bullit, si un nen vol una truiteta a la francesa li anirem a fer encara que estiguem a petar de gent."

Un tracte cordial i amable és, posem-hi, relativament fàcil de trobar en la majoria d'establiments dedicats a la restauració. Ara bé, quants d'ells ens improvisaran un menú fantàstic a l'últim moment encara que ja estiguin recollint les taules? Quants poden dir que decoren les seves parets amb quadres i fotografies que els han regalat els clients? A Les Estunes ho fan, i no pas per compromís, sinó perquè tenen un tarannà que no podria ser més entregat. "Hi ha gent que em regala quadres i jo els penjo perquè m'encanta tenir-los. T'ho prometo, ara ja formen part de mi. Si no els tinc aquí els trobo a faltar; no els puc canviar, han de ser-hi."

Les Estunes és una espècie en perill d'extinció. I si no que ho preguntin als clients que, des de fa vint anys, ben acostumats com estaven als plats que els feia la Maria al Puig Sa Llança, no han deixat d'anar a dinar a Les Estunes cada setmana o fins i tot cada dia. O també a aquells que, tot i ser menys assidus, posen en pràctica freqüentment la fantàstica tècnica del boca-orella perquè la fama de Les Estunes arribi, ja no més enllà de la província, sinó cap a Barcelona i Tarragona fins a València, Saragossa i Sevilla.

Tot i això, esperarem que no s'extingeixi encara, que ens queden moltes festes per celebrar-hi i, a ells, molts plats nous per

oferir-nos que ens disparin els sentits. De moment, però, no hem de patir. A la Dolors li sobra corda, energia i ganes per molt de temps. Té massa receptes a la punta de la llengua i, sobretot, massa amor propi com per abandonar ara un projecte que li ha costat tant temps i esforç. "És una feina molt dura, la veritat. T'ha d'agradar molt fer-la, pels horaris, per l'estrès, per la dedicació que requereix... A mi, per sort, m'encanta." I també té alguns projectes al cap, tot i que de moment són petites idees gairebé secretes, que tenen alguna cosa a veure amb llogar els dos pisos de dalt i convertir el restaurant en una espècie de petit hostal. Ara bé, si la Dolors mai decidís plegar, no li faltaria requesta: a casa en té un parell que, amb 4 i 6 anys, es fan farts de batre ous i fer coques perquè tenen clar que ells, quan siguin grans, volen ser cuiners. També metges, senyorettes, bombers i princeses, però sobretot cuiners, com ho han estat la seva mare i la seva àvia.

Amb la col·laboració fotogràfica de:

FICC.cat
Fora d'imatges del Comerç de Catalunya

FAUNA AUTÒCTONA DEL PLA DE L'ESTANY

Text / Fotografia: Carles Feo, biòleg

La fotja, tot pasturant pel fons de l'Estany

La fotja és un ocell aquàtic que pertany a la família dels ràl·lids, o sigui, que no té res a veure amb els ànecs, però està emparentada amb la polla d'aigua. Tot i ser poc coneguda, és una de les espècies aquàtiques més abundants del nostre estany, especialment a l'hivern. S'alimenta de la vegetació submergida, per la qual cosa fa capbussades constants. Podem quedar embadalits amb l'elegància amb la qual se submergeix, comptant en segons el temps que tarda a tornar a sortir; veient relliscar, sorpresos, les gotes d'aigua per les seves plomes impermeables, i rient en veure els moviments compulsius que fa per poder-se empassar les tiges de les algues. De fa pocs anys ençà, cria de manera discreta a les vores de l'Estany i a les llacunes de Can Morgat.

Descripció

És un ocell aquàtic de forma semblant als ànecs, però amb el cos més arrodonit i

amb la coloració del cos completament negra. De lluny, sembla que no tingui cua; per dir-ho planerament, sembla que no tingui cul. L'explicació és que, com que són uns ocells capbussadors, la forma rodanxona del cos els és més útil per oferir menys resistència a l'aigua. Per diferenciar-la de la polla d'aigua, cal fixar-se en el color del bec. La fotja té el bec i la placa frontal blancs. La placa frontal és una prominència del bec cap al front, entre els ulls vermells, que li dona un aspecte característic. La polla d'aigua té el bec vermell amb la punta groga, i el cos no és del tot negre. Mentre que la polla d'aigua la veurem caminar fàcilment per fora de l'aigua, la fotja és més pròpia d'aigües obertes. Si tenim l'oportunitat de veure-li els dits dels peus, els troba-

rem molt curiosos, perquè les potes no són palmades com les dels ànecs, sinó que els dits són lobulats. No són gaire bones voladores i, a vegades, fan moviments bruscos i es persegueixen entre individus de manera molt escandalosa.

Ecologia i hàbitat

Viuen en diversos ambients d'aigües dolces o lleugerament salades, tant naturals com artificials. Per reproduir-se, necessita aigües poc profundes, amb fons fangosos i vegetació abundant. S'alimenta dels prats de vegetació submergida que cobreixen el fons de l'Estany, principalment formats per unes plantes anomenades carofícies. És a dir, són uns herbívors que pasturen literalment al fons de l'Estany, capbussant-se i arrencant amb el bec grapat d'aquestes algues verdes. No obstant això, de tant en tant, també es menja algun invertebrat aquàtic, com ara crancs americans. Fan un sòlid niu flotant, amb branques i restes de vegetació, entre el canyís i la balca, en aigües poc profundes. Posa els ous d'abril a maig, i els polls de seguida que surten de l'ou són capaços de deixar el niu i espavilar-se sols. D'aquests exemplars en diuen polls nidífugs.

Distribució

En l'àmbit mundial, la fotja es distribueix àmpliament per la major part d'Europa i el nord de l'Àfrica, part de l'Àsia, i fins a Austràlia. A Catalunya, els principals nuclis de reproducció es troben a les zones litorals del delta de l'Ebre, els Aiguamolls de l'Empordà i el delta del Llobregat. Ocasionalment o de manera

Fotges a l'estanyol del Vilar.

regular, pot criar en llocs més dispersos i petits de tota la geografia catalana. De fet, el trobem en rius i petits aiguamolls interiors, tal com passa a l'estany de Banyoles. A l'hivern té un comportament gregari i la podem localitzar de manera molt més abundant en totes les masses d'aigua del país (rius, estanys, aiguamolls i embassaments) a causa de l'arribada d'exemplars del centre i el nord d'Europa, d'hibernació a casa nostra.

Al Pla de l'Estany la major part de les fotges es concentren a l'estany de Banyoles i a les llacunes de Can Morgat, on a l'hivern, entre els anys 2007 i 2011, es van concentrar més de 300 exemplars. A partir de mitjan abril, ja només queden una o dues parelles, que crien a l'estany de Banyoles, i de dues a sis més a les llacunes de Can Morgat. La fotja va començar a criar a Banyoles l'any 2006; fins llavors, només era una espècie d'hibernació.

També és habitual la presència a l'hivern d'alguns exemplars al riu Fluvià, sobretot a les zones de les rescloses d'Esponellà i Serinyà.

Estat de conservació

És una espècie catalogada com de preocupació menor, ja que no està amenaçada a nivell global, i és bastant abundant. Fins i tot, es considera una espècie cinegètica, i és permesa la seva caça. Com a espècie aquàtica, és sensible a la destrucció de les zones humides i a la pèrdua de qualitat de l'aigua i de la vegetació submergida. Abans del 2002, a Banyoles només hibernaven entre 30 i 60 fotges. Un augment sorprenent de la vegetació submergida de carofícies va suposar un augment progressiu dels exemplars que hi hibernaven, i diversos intents de cria a l'Estany mateix i a les llacunes del voltant. Ha intentat criar diversos anys al front d'Estany, i durant dos anys seguits els

Nom comú:

Fotja vulgar

Altres noms:

Focha común

Nom científic:

Ulica atra

Família:

Rallidae

Caràcter:

Molt abundant a l'hivern, escassa a l'estiu

Mides:

38 cm

Hàbitat:

Estanys, llacunes, aiguamolls i rius

Curiositats:

Pot estar més de 30 segons submergida.

Cria/ous:

5-6 ous, polls nidífugs

Conservació:

Protegida a Catalunya i en la directiva d'hàbitats europea

polls nascuts van desaparèixer depredats per algun animal com ara els gavians i les perques americanes (*black-bass*). Finalment, l'any 2010 van créixer dos polls de fotja a l'Estany, i diverses parelles més a Can Morgat, la qual cosa confirma que la fotja és una espècie en franca recuperació a l'estany de Banyoles. Qualsevol canvi en la vegetació submergida podria afectar la població futura d'aquesta espècie.

GENT DEL PLA DE L'ESTANY

Text: Jordi Banal Vila / Fotografia: Josep Curto

Joaquim Reig Aulet Viticultor

El celler Reig Aulet es troba situat a can Maura, una de les cases que formen el nucli de Parets de Dalt, on antigament s'aixecava el castell de Parets. La història té un paper important en la configuració d'una identitat. A en Joaquim Reig li agrada explicar la història d'aquest lloc. De fet, el nom del vi, Baronia de Vilademuls, i la seva etiqueta expliquen part d'aquest passat.

En una carpeta guarda tota la documentació referida a les vinyes. Puc comprovar que s'està quedant petita i en Joaquim s'afanya a observar que l'ha de canviar aviat. Ell mateix es defineix com un jubilat que té una dèria per les vinyes: ha recuperat una vella dedicació familiar del cultiu de la vinya per convertir-la en una

afició que li ha portat a produir el seu propi vi.

Entenc que aquesta és una afició que no comença d'un dia per l'altre. Però està clar que això és més que un entreteniment. Com es produeix aquest pas de convertir una afició en una dedicació?

Amb la jubilació, evidentment. L'any 2003 em vaig jubilar i llavors tenia una autorització que em permetia plantar més ceps dels que ja tenia. Així que m'hi vaig posar de ple. Vam començar a produir vi de seguida. Però per fer bon vi, abans cal fer vinagre. Al principi es va

tractar d'anar fent proves que ens les hem anat quedant per a ús familiar o cercles reduïts. El 2006 el vam comercialitzar per la trobada de la Gent Gran del Pla de l'Estany, cosa que ja va suposar un repte per nosaltres.

I a partir d'aquí la producció ha anat augmentant?

I tant! El 2008 vam produir unes 1.200 ampolles i calculo que, de la collita del 2010, en sortiran unes 2.300. Això es deu que hem augmentat la plantació i que, a més, la producció ha estat bona. Vaig obtenir el permís de convertir una zona de bosc en camp, que vaig omplir de ceps, alguns que el meu avi havia plantat a Taravaus el 1935 i d'altres que es van arrencar amb les obres del TGV. Amb una quantitat així em va portar a plantejar-me què fer amb tota la producció. Comercialitzar el vi és una feina difícil. El mercat està inundat i els preus són molt competitius. De cares a aquest estiu estem ideant una nova fórmula per vendre al mercat anglès.

Això deu ser tot un repte...

El que hem de fer és adaptar-nos a les circumstàncies i rumiar noves formes de comercialitzar. En el nostre cas, a part de vendre a cercles reduïts, col·laboracions locals i comarcals, volem aprofitar el turisme britànic. No es tracta d'exportar, cosa molt complicada i arriscada, sinó d'aprofitar el que hi ha aquí per unes degustacions al celler. Això ens ha obligat també a "vestir" una miqueta més el pro-

Joaquim Reig en el celler de casa seva amb una ampolla del vi que produeix, Baronia de Vilademuls.

ducte, canviant l'etiquetatge, adequant l'espai...

Així, podríem dir que el vi Baronia de Vilademuls va madurant, en el sentit que va creixent i cada vegada és un producte més definit?

Estem força contents dels resultats que estem obtenint, ja sigui tant per la qualitat del vi com pel camí que venim fent. Tot i això, hem d'estar sempre oberts als canvis i a les possibilitats que se'ns puguin oferir. Hem fet molta feina, però ens en queda molta per fer. Amb tot això anem

aprenent, ja sigui amb algun curs o rebent consells d'algun sommelier reconegut. Al mateix temps també estem en negociacions per entrar a la DO Catalunya, cosa que seria tot un reconeixement.

Les rengleres de vinyes amb can Maura al fons, a Parets de Dalt.

Parlant amb en Joaquim es fa difícil destriar l'aficionat a la viticultura de l'home de negocis. De fet, les dues facetes conviuen perfectament en aquest jubilat del món financer. De la mateixa manera, la conversa ens porta a parlar de la crisi econòmica, les fusions bancàries i la política. I la conversa també deriva cap a l'hort, el casal de la gent gran, la cacera i la lectura. Tot plegat ens dona el perfil d'una persona inquieta i activa. Tornem al vi...

El procés és totalment artesanal. Que ens el pots resumir?

Amb un parell de dies fem la collita, amb ajuda de tota la família. Primer passem el raïm per una desrapadora, que treu la rapa del raïm, i així se li treu acidesa. El procés de premsat el fa una premsa contínua. A la tina el deixem amb una fermentació controlada i li tirem els sulfits. Aquest és el procés més delicat. Com he dit, hem fet molt vinagre abans no en

sortís vi. Al cap de 8 o 10 dies posem el most a les bótes. Allà el deixem quiet, fins a la lluna vella de març, si no fa fred; si fa fred, fins a l'abril. Llavors canviem els pòsits i el tornem a deixar quiet fins al setembre, quan l'embotellem, després de filtrar-lo a temperatura ambient. Embotellat, el deixem tot un altre any.

Al llarg de les estances del celler podem anar repassant tot aquest procés. Les bótes i les ampolles se succeeixen en un seguit de petites sales formades per murs de velles pedres, algunes de les quals de ben segur tenen un origen que es perd en l'època feudal. Tot el material necessari per al procés està perfectament ordenat i ben posat.

La meva dona és restauradora – comenta en Joaquim mentre seguim la visita – i ha estat fàcil habilitar una estança per fer les degustacions. Així també exposem alguns dels documents importants de la casa, com els primers que daten de l'època de Felip V fins als de 1813, any en què la casa passà a mans de la família Aulet. I com a bona casa de pagès, també exposem algunes eines velles –i, amagat en un racó del garatge, un 600 que havia estat propietat de Lluís Llach, podem afegir.

Sovint, en parlar de vi, es parla de la varietat de vinya que el forma. En aquest cas...

El vi el fem amb les varietats de Cabernet-Sauvignon, Ull de Llebre, Merlot i Garnatxa. Tot i això he de dir que, en tenir un terreny molt argilós, aquests tres últims són els que s'hi adapten millor. Amb tot això, tenint argila, prefereixo plantar clar i que els camps no quedin molt atapeïts.

Aprofito, ara que surt el tema, per remarcar que les vinyes cal cuidar-les molt; n'he d'estar molt pendent, sobretot per les plagues. Tot sol no podria pas, amb tota la feina; m'ajuden els gendres. I perquè no ens avorrim també tenim oliveres per fer oli. Això ja és un altre tema.

Acabem la conversa tot passejant entre les vinyes. Les diferències entre les fulles de les varietats de vinya es fan evidents quan podem comparar les fulles. I l'edat del cep també es fa evident quan podem comparar-ne els més vells amb els acabats de plantar. No m'estranya, però, que en Joaquim se sàpiga de memòria la situació en els seus camps de cada un dels ceps. Al fons, la Mare de Déu del Mont, les Salines i les Alberes. El Canigó resta ennuvolat. Estem prop de l'Empordà. Es comença a girar vent.

El registre d'instal·lacions juvenils al Pla de l'Estany

Les instal·lacions juvenils són equipaments de titularitat pública, privada o d'entitats del tercer sector, destinades a allotjar infants i joves que participen en activitats d'educació en el lleure. Aquests equipaments, amb funció social i educativa, acostumen a estar ubicats en el medi natural o rural, amb excepció dels albergs, que solen trobar-se en centres urbans.

Pel que fa a la regulació d'aquestes instal·lacions, la Generalitat de Catalunya en té la titularitat, tot i que són els consell comarcals els que n'exerceixen les potestats d'execució (autorització, inspecció i sanció). Això és possible gràcies a la signatura de convenis entre la Generalitat de Catalunya i els consells comarcals en què se'n delega la competència. En aquest sentit, a principis d'aquest any, el Consell Comarcal del Pla de l'Estany va crear un registre comarcal d'instal·lacions destinades a activitats de lleure amb infants i joves, a més d'aprovar-ne la normativa que el regula.

Centrant-nos en les instal·lacions juvenils de què disposa la nostra comarca, podem dir que Porqueres és el municipi en què s'ubiquen més instal·lacions, concretament hi ha tres cases de colònies: Can Ferrer, El Vilà i Hernando Fierro. El segueixen Banyoles i Sant Miquel de Campmajor amb dues instal·lacions cadascuna. A Banyoles trobem dos albergs, l'Alberg de Banyoles, situat a prop de la plaça Major, i l'Alberg de l'Estany, situat a primera línia de l'Estany. Al municipi de Sant Miquel de Campmajor trobem l'alberg Casal Sant Miquel i la casa de colònies El Xalió. A la resta de la comarca hi ha la casa de colònies Mas Batllori de Cornellà del Terri, Can Què d'Esponellà i Els Refugis de Serinyà. Cal destacar que a la comarca únicament existeix una instal·lació catalogada com a aula de natura, ubicada a Vilademuls i anomenada Mas Pagès.

Com es pot veure en el quadre de més avall, les 11 instal·lacions juvenils mencionades anteriorment ofereixen un total de 1.210 places.

Per a més informació sobre aquest tema, podeu visitar www.plaestanyjove.cat. Allà trobareu tota la informació referent a les instal·lacions juvenils, des de la legislació vigent fins a la documentació que cal presentar per posar-ne una en funcionament, els models de comunicació per informar dels canvis que es produeixen a les instal·lacions ja autoritzades i també tota mena d'informació de les instal·lacions existents al Pla de l'Estany i a la resta de Catalunya.

Si sou usuaris d'aquestes equipaments, recordeu que totes les instal·lacions autoritzades estan identificades amb una placa identificativa a l'exterior amb el nom de la instal·lació i el logotip de la Xarxa Catalana d'Instal·lacions Juvenils. Això garanteix que l'equipament està sota la supervisió de l'administració competent i sotmesa a inspeccions per garantir-ne la funció educativa, la correcta prestació dels serveis oferts i la qualitat de vida i seguretat de les persones usuàries.

**Xarxa Catalana
d'Instal·lacions Juvenils**

INSTAL·LACIONS JUVENILS DEL PLA DE L'ESTANY

TIPUS	N. INSTAL·LACIONS	CAPACITAT
Cases de colònies	7	802 places
Albergs de joventut	3	284 places
Aules de natura	1	124 places
Instal·lacions juvenils Pla de l'Estany	11	1.210 places

EL PLA DE L'ESTANY PER DINS

Text: Miquel Rustullet Noguer

1935, l'accident mortal del pou de Casa Nostra (Porqueres)

La important extensió de superfície de la finca de Casa Nostra, que té terrenys al terme de Banyoles i en d'altres, la major part dels quals es troben a Porqueres, ha fet que des de sempre s'hagin hagut de menester pous per abastir les necessitats d'aigua, tant per regar els conreus i les zones d'enjardinament, com també per a l'ús del consum de les persones que hi residien.

L'any 1935, la companyia de paletes coneguda popularment com els Soviets, estava fent els treballs de construcció d'un nou pou. Aquesta empresa, amb el sobrenom relacionat amb la revolució russa, s'havia constituït a Banyoles l'any 1923 sense cap aportació econòmica, només amb el treball personal de cadascun

dels socis com a únic capital fundacional -ben segur que devia ser aquesta la raó que els va valer el denominatiu de soviets (assemblea de treballadors). En van ser els fundadors Just Pagès Balló, Joan Trullàs Canadés, Josep Terradelles Carré, Josep Riera Soler, Joaquim Roca Font, Amadeu Fabra Canadés, Joaquim Coma Castañer i Pere Pla Bosch. Aquesta constructora va realitzar importants obres a la ciutat, com l'actual ajuntament, entre d'altres, i va estar al capdavant de molts altres treballs de construcció fins a la dècada dels anys setanta del segle passat.¹

Ja feia dies que alguns dels seus paletes estaven treballant a Casa Nostra en un pou obert, de menys de 2 m de diàmetre. N'havien revestit l'interior de pedra i ja

havien arribat a trobar aigua, però encara l'havien d'enfondir més. La desgràcia va fer, però, que el dijous 5 de setembre d'aquell any, després de les sis de la tarda, l'hora habitual que plegaven els treballadors d'aquest sector, s'originés un fatal accident, en el qual van perdre la vida tres homes, un fet que va trasbalsar la vida ciutadana de la Banyoles d'abans de la guerra. Gràcies al testimoni dels fills i familiars de les víctimes, ara hem pogut reconstruir la crònica d'un succés històric que, a la vista de les fotografies a les quals hem tingut accés, fou un esdeveniment impactant que va significar un gran dol ciutadà per la pèrdua de tres vides humanes.

Tot i que en el registre civil de Porque-

Carles de Llanza Guix, al costat del pou de Casa Nostra on tingué lloc el mortal accident. Ell és el jove que va accionar el ventilador manual per impulsar aire nou i fer sortir el gas tòxic. Foto: col·lecció familiar de Lluís Güell Brugada.

En Pere Duran i Riera, en una habitació de Casa Nostra, pocs dies abans de la seva mort. Al costat dret hi ha el Dr. Joaquim Puig Corominas, col·laborador de Casa Nostra i pare d'una de les operàries de la institució, i al seu costat la Magdalena Aulina i Saurina. A la banda esquerra, hi ha el Dr. Manuel Bofill Pascual, la Srta. Montserrat Boada Flaquer, de Casa Nostra i la Concepció Busquets Jordà, esposa del ferit. Foto: col·lecció familiar de Silvia Duran.

En Joaquim Roca Font, en una habitació de l'edifici de "Marta i Maria" de Casa Nostra, mentre es refeia de les ferides que patí a causa de l'accident. Foto: col·lecció familiar de Josep Roca Coma.

res consta com a causa de la mort "asfixia por sumersión", entenem que abans de l'ofegament per l'aigua del pou es va produir la inhalació letal de gas, un gas que, després de diverses consultes, hem deduït que és el diòxid de carboni (CO₂), anomenat també anhídrid carbònic, el qual és molt possible que fos el primer causant de la mort de tres homes aquell 5 de setembre de 1935.

El diòxid de carboni

El diòxid de carboni (CO₂) és un gas incolor, inodor i insípid. La seva toxicitat està en relació amb la quantitat d'acumulació que hi pugui haver, encara que en ambients normals o nets queda diluït i no és tòxic. És un gas més pesant que l'aire i s'acumula en els llocs més

baixos, on n'hi pot haver grans concentracions. La utilització d'una espelma per saber si hi ha gas tòxic és una bona manera de protecció prèvia. Si s'apaga la flama ens indica que no hi ha prou oxigen com per fer-la cremar i, per tant, tampoc per respirar.

El diòxid de carboni és tòxic quan s'inhala en concentracions entre el 2% i el 3%; és en aquestes quantitats que ens afecta el subministrament d'oxigen a la sang. El gas envaeix els globus rojos i dificulta que l'oxigen ens arribi correctament, circumstància que provoca fatiga, mareig i, en grans concentracions, la mort.

La seva formació en el subsòl de les nostres contrades és causada bàsicament per-

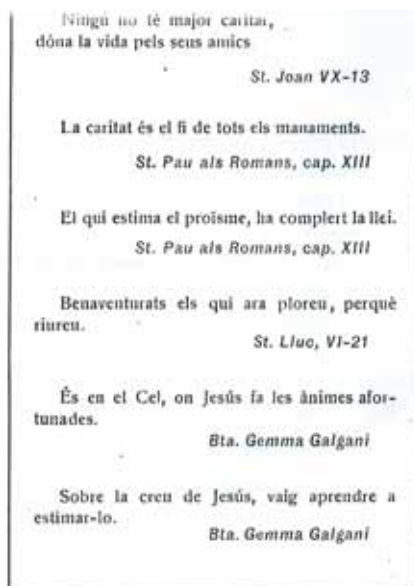
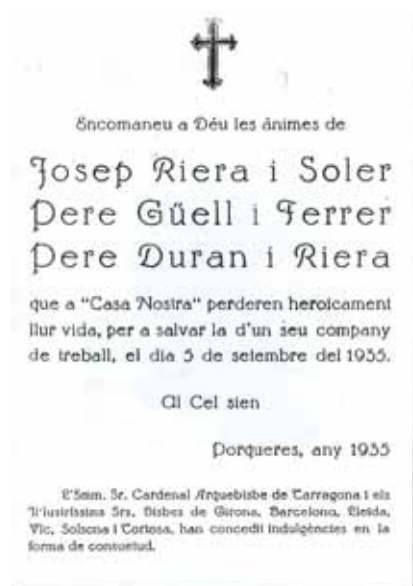
què el terra on ens trobem està format per carbonats, els quals es poden descompondre per l'acció de la solució àcida formada per la dissolució del diòxid de carboni, que es troba a l'atmosfera, en l'aigua de la pluja. En aquest estat, l'aigua acidificada traspasa cap al subsòl i ataca les roques formades per carbonats i les solubilitza, generant de nou diòxid de carboni en forma de gas que aprofita qualsevol esquerda per sortir de sota del terra.

En l'argot del pouataires, del gas que alguns cops es troben en els pous oberts en diuen *la guilla*. Justament en algunes zones de Catalunya anomenen *guilla* a la capa d'àcid carbònic que es forma damunt el vi que omple els cups. L'expressió *s'hi ha posat la guilla* és una forma d'indicar que l'aire és asfixiant.²

"És un gas traïdor, perquè ni el notes ni el veus. Potser és una mica dolç, com si respiressis xocolata", diu en Josep Duran Planas, de Camós, un pouater de tota la vida. "Una vegada -devia tenir uns 16 anys-, mentre amb el pare feiem un pou poc profund, d'uns 6 metres, pels volts de Besalú, em vaig notar una cosa rara, vaig cridar-lo per dir-li que veia estrelles i encara sembla que el sento: "Agafa't fort que ara et pugem". El temps de pujar fins a dalt em va semblar una eternitat; volia moure un braç i no podia, em faltava oxigen. En Josep va estar unes tres hores estirat fins que es va refer.

En Josep Serra Rovirola, de Riudellots, un altre pouater de tota la vida, i un dels

Reproducció del recordatori dels morts a causa de l'accident del 5 de setembre de 1935. Document: col·lecció familiar de Lluís Güell Brugada.

pocs que actualment construeixen pous oberts, té molta precaució amb el tema dels gasos: "Tenim sempre a punt el compressor per tal que, a la més petita sospita de la presència de gas, impulsem aire nou a baix al pou i d'aquesta manera l'aire barrejat amb el gas que s'hi hagi acumulat pugi cap amunt i l'atmosfera quedi lliure del gas tòxic".

La crònica de l'accident

Tot va començar quan en Joaquim Roca Font va decidir baixar al pou a recollir un travesser de fusta que li havia caigut dels que cada dia, després d'acabar la jornada, col·locava dalt del pou com a protecció. Uns petits escalonets de ferro adossats a la paret permetien descendir, amb precaució, fins als 8 o 10 metres de fondària que tenia el pou. En Roca, quan es

va aproximar a baix, va inhalar el diòxid de carboni, que el va deixar semiinconscient, però amb la sort que no va arribar a tocar l'aigua, fet que li va salvar la vida.

En veure que en Roca havia quedat estirat, hi va baixar en Pere Güell Ferrer, que, sense adonar-se'n, va inhalar també el gas letal i va caure a l'aigua del pou, la qual cosa va causar-li la mort per asfíxia. Un tercer operari, mogut pel sentiment d'ajuda vers els seus companys, també va voler baixar al pou. Era en Josep Riera Soler, una altra víctima que va seguir el mateix esquema: va respirar el gas, va caure a l'aigua i va morir asfíxiat. Un quart home, en Pere Duran Riera, va acudir també a l'auxili dels seus companys, es va intoxicar amb el mateix gas, però, el fet

de no caure directament a l'aigua, probablement perquè li ho impedié els dos cossos dels seus dos companys, va fer que en Pere Duran no patís l'asfíxia immediata. Amb tot, les emanacions de gas que s'havien introduït a la sang va fer que es retardés la seva mort fins al 17 de setembre, dotze dies després de l'accident. Desconeixem si en Pere va respirar més quantitat de diòxid que en Roca o bé va patir alguna altra afecció que li precipità la mort.

I encara falta un darrer home, el cinquè, que també estava disposat a sacrificar-se: en Miquel Teixidor Bosch, conegut també amb el sobrenom del *Costurero*. Ell tingué més sort perquè en el moment que va començar a baixar va intervenir-hi un jove, d'entre 15 i 16 anys, que s'adonà que no havien accionat el ventilador de l'aire. El jove era Carles de Llanza Guix, el fill gran dels senyors de Llanza, cooperadors de l'obra Magdalena Aulina, de Casa Nostra. Fou ell qui el va posar en funcionament manualment i va evitar, d'aquesta manera, una altra mort segura.

Els dos morts, Josep Riera i Pere Güell, i els dos ferits, Joaquim Roca i Pere Duran, van ser traslladats a les habitacions de la casa de "Marta i Maria", que es troba a tocar la carretera de Sant Miquel i que forma part de la mateixa finca de Casa Nostra. L'endemà, els dos morts van ser enterrats al cementiri de Banyoles. Més tard, en Pere Duran va ser portat al domicili de casa seva fins a la seva

L'enterrament tingué un multitudinari acompanyament a la ciutat de Banyoles. Aquesta imatge ens mostra el seu pas per la plaça dels Turers en direcció cap a l'església parroquial. Ens permet observar el rètol de la banda esquerra que indica la direcció de França i Madrid. Foto: col·lecció familiar de Lluís Güell Brugada

En aquesta segona fotografia veiem els carros fúnebres que transporten els fèretres d'en Josep Riera Soler i en Pere Güell Ferrer. En Pere Duran va morir uns dies més tard, el 17 de setembre.
Foto: col·lecció familiar de Lluís Güell Brugada.

mort i Magdalena Aulina va oferir a en Joaquim Roca, l'únic que va sobreviure a l'accident, passar uns dies en una casa que la institució tenia a Llagostera per poder-se refer més tranquil·lament.

Posteriorment, la institució de Casa Nostra, amb una mostra de respecte i de solidaritat per a les famílies dels tres morts i ferits, va fer clausurar definitivament el pou.

1- Martí, Lluís. «Els soviets a Banyoles». Els Colors del Pla de l'Estany, núm. 102 (juny del 2008).

2- Diccionari català-valencià-balear. Alcover. Vol. 6, pàg. 459.

Agraïments

Sílvia Duran, Joaquina Güell Riera, Lluís Güell Brugada, Lucía Pellejero, Carles Puncernau Ferrer, Jordi Roca Pujolàs, Josep Roca Coma, Josep Riera Bosch

